

Rapporter från en mr-verkstad

*Delbetänkande
av Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige*

Stockholm 2008

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2008:45

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Edita Sverige AB

Stockholm 2008

ISBN 978-91-38-22972-9
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för integrations- och jämställdhetsdepartementet

Regeringen beslutade den 9 mars 2006 att inrätta en delegation för mänskliga rättigheter i Sverige (dir. 2006:27) för att med utgångspunkt i regeringens skrivelse *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009* (skr. 2005/06:95) stödja det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Delegationen ska stödja statliga myndigheter, kommuner och landsting med att säkerställa full respekt för mänskliga rättigheter i verksamheterna, utarbeta och genomföra strategier för ökad information och kunskap om mänskliga rättigheter och stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter. Delegationen ska slutligen lämna förslag på hur det fortsatta stödet till arbetet för full respekt för mänskliga rättigheter kan erbjudas efter det att delegationen avslutat sitt uppdrag.

Dåvarande statsrådet Orback utsåg den 9 mars 2006 universitetslektor Elisabeth Abiri till ordförande för delegationen. Senare förordnades övriga ledamöter, sakkunniga och experter. Dessa framgår av bifogad förteckning.

Regeringen beslutade den 19 juni 2007 om tilläggsdirektiv (dir. 2007:114) Enligt dessa direktiv ska delegationen i samverkan med organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och mot rasism och diskriminering, bl.a. afrikanska grupper i Sverige, genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande.

Delegationen ska senast den 31 mars 2008 till regeringen redovisa de delar av uppdraget som avser genomförandet av Europeiska året för lika möjligheter för alla, genomförandet av Europarådets kampanj *”Alla olika – Alla lika”* samt genomförandet av

kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande.

Härmed överlämnar Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige sitt delbetänkande *Rapporter från en MR-verkstad* SOU (2008:xxx)

Stockholm i maj 2008

Elisabeth Abiri
Ordförande

Karin Steffensen
Huvudsekreterare

Heidi Eriksson
Sekreterare

Innehåll

Förteckning	9
Förkortningar	11
1 Inledning	13
Rapporter från en MR-verkstad	13
1.1 Delegationens fyra uppgifter.....	14
1.2 Strategier för ökad information och kunskap om människa rättigheter	14
1.3 Europeiska unionen	15
1.4 Europarådet	15
1.5 Tilläggsdirektiv.....	16
1.6 Redovisning av uppdraget	16
2 Sammanfattning och lista på rekommendationer	17
2.1 EY07	18
2.2 Alla olika – Alla lika.....	19
2.3 Slaveri då och nu	20
2.4 Antidiskriminering i skolan.....	21
2.5 Sammanfattning av delegationens rekommendationer.....	22
Rekommendation 1.....	22
Rekommendation 2.....	23

Rekommendation 3	23
Rekommendation 4	23
Rekommendation 5	23
Rekommendation 6	23
Rekommendation 7	24
3 Europeiska året för lika möjligheter för alla.....	25
3.1 Europeiskt år varje år	25
3.2 Målen med EY07	26
3.2.1 Europeiska unionens mål.....	26
3.2.2 Delegationens mål.....	27
3.3 Metod och resultat	28
3.3.1 Val av central projektledningsgrupp, styrgrupp och arbetsgrupper	29
3.3.2 ”Rättigheter för alla”	31
3.3.3 Resultat	37
3.3.4 Gemensamma aktiviteter inom EU under EY07	38
3.4 Slutsatser och rekommendationer.....	39
3.4.1 En tydlig organisationsstruktur i kampanjen ger förankring.....	39
3.4.2 Låt regional expertis sätta agendan	40
3.4.3 Geografisk spridning av aktiviteter.....	41
3.4.4 Tid för konsultation och förankring.....	41
3.4.5 Samarbete kring en gemensam uppgift.....	42
3.4.6 Betydelsen av avsändaren.....	42
4 Alla olika – Alla lika	45
4.1 Den första ”Alla olika – Alla lika”-kampanjen 1995	45
4.2 Syfte och mål	46
4.3 Målgrupp.....	47
4.4 Metod och resultat	47
4.4.1 Aktiviteter i Sverige	49
4.4.2 Gemensamma aktiviteter i Europa.....	53
4.5 Slutsatser och rekommendationer.....	54
4.5.1 Rätt styrform.....	54

4.5.2	”Snabba pengar”	55
4.5.3	Bred grupp av samarbetspartner skapar synergier	55
4.5.4	Strukturer tar tid att sätta sig	56
4.5.5	Kampanj- och informationsmaterial.....	56
5	Slaveri då och nu	59
5.1	Syfte och mål.....	59
5.2	Målgrupp	60
5.3	Metod och resultat	60
5.3.1	Utbildningsmaterial.....	61
5.3.2	Högtidlighållande	63
5.3.3	Minnesmöte den 9 oktober.....	65
5.3.4	Studieresa	65
5.4	Slutsatser och rekommendationer	66
5.4.1	Direktiven	66
5.4.2	Förändring tar tid	67
5.4.3	Spridning ut i landet	67
6	Anti-diskriminering i skolan.....	69
6.1	Ny lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.....	69
6.2	Informationsaktiviteter för att sprida kunskap om anti- diskriminering	70
6.3	Syfte	71
6.3.1	Målgrupp	71
6.4	Metod och resultat.....	72
6.4.1	Pilotutbildning för instruktörer	73
6.4.2	Seminarium om anti-diskriminering.....	74
6.4.3	Utformning av serietidning.....	75
6.5	Slutsatser och rekommendationer	78
6.5.1	Projekt behöver en uppgiftsorienterad projektorganisation	78
6.5.2	Sök upp och använd befintliga nätverk	79
6.5.3	Arbetet med referenspersoner	79
6.5.4	Viktigt med tydliga tidsramar	80

6.5.5	Ta inget för givet.....	80
6.5.6	Kvalitetssäkring övertygar.....	81
6.5.7	Utgå ifrån ett positivt mottagande	81
6.5.8	Gratis – centralt för spridningen.....	81
6.5.9	Till slut.....	82

Referenser.....	83
------------------------	-----------

Bilagor

<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv	85
<i>Bilaga 2</i>	Tilläggsdirektiv.....	95
<i>Bilaga 3</i>	Program Göteborg	97
<i>Bilaga 4</i>	Program Jönköping.....	101
<i>Bilaga 5</i>	Program Sundsvall.....	107
<i>Bilaga 6</i>	Program.....	115
<i>Bilaga 7</i>	Respekt omslag	117

Förteckning över personer som deltagit i delegationens arbete

Ledamöter:

Professor, Gudmundur Alfredsson, fr.o.m. 8 juni 2006,
Förbundssekreterare, Adam Axelsson, fr.o.m. 8 juni 2006,
Projektledare, Bahare Haghshenas, fr.o.m. 8 juni 2006,
Ordförande Anders Knape, fr.o.m. 8 juni 2006,
Civilekonom, Kajsa Lindståhl, fr.o.m. 8 juni 2006,
Regeringsråd, Anna-Karin Lundin, fr.o.m. 8 juni 2006
Lärare, Soraya Post, fr.o.m. 8 juni 2006,
Projektledare, Elisabet Qvarford, fr.o.m. 8 juni 2006,
Kommunalråd, Lars Stjernkvist, fr.o.m. 8 juni 2006,
Ordförande, Bengt Westerberg fr.o.m. 22 augusti 2006,

Sakkunniga:

Departementsråd, Markus Brixskiöld, fr.o.m. 8 juni 2006,
Departementssekreterare, Jens Ölander fr.o.m. 12 februari 2008,

Experter:

Enhetschef, Sun-Joon Hwang, fr.o.m. 8 juni 2006,
Utvecklingsstrateg, Elisabeth Ferm, fr.o.m. 8 juni 2006,
Chef, Inger Ashing, fr.o.m. 8 juni 2006,
Projektledare, Stefan Andersson, fr.o.m. 8 juni 2006,
Jämställdhetsombudsman, Claes Borgström fr.o.m. 8 juni 2006
t.o.m. 12 februari 2008
Utredare, Lars Lindgren, fr.o.m. 8 juni 2006,
Utvecklingsdirektör, Marie Lindberg, fr.o.m. 8 juni 2006,

Handikappombudsman, Lars Lööf, fr.o.m. 8 juni 2006 t.o.m. 22 januari 2007,
Jurist Lotta Dahlstrand, fr.o.m. 8 juni 2006 t.o.m. 24 april 2007,
Bitr. avdelningschef, Christer Gustavsson, fr.o.m. 8 juni 2006 t.o.m. 1 april 2008,
Kansliråd, Camilla Goldbeck-Löwe, fr.o.m. 8 juni 2006 t.o.m. 27 mars 2007,
Departementssekreterare, Camilla Abrahamsson, fr.o.m. 8 juni 2006 t.o.m. 23 april 2007,
Ambassadör, Jan Axel Nordlander, fr.o.m. 8 juni 2006,
Ämnesråd, Astrid Utterström, fr.o.m. 8 juni 2006,
Handläggare, Anna Lindström fr.o.m. 19 september 2006,
Tf. handikappombudsman, Jenny Olausson, fr.o.m. 22 januari 2007,
Kansliråd, Anna-Karin Lindblom, fr.o.m. 27 mars 2007 t.o.m. 12 februari 2008,
Departementssekreterare, Andrés Zanzi, fr.o.m. 23 april 2007,
Jurist, Charlotta Lenman, fr.o.m. 24 april 2007,
Vik. enhetschef, Luca Nesi fr.o.m. 12 februari 2008.

Förkortningar

ADIS	Anti-diskriminering i skolan
ASR	Afrosvenskarnas riksförbund
BEO	Barn- och elevombudet
BO	Barnombudsmannen
CMR	Centrum mot rasism
Dir.	Direktiv
DO	Diskrimineringsombudsmannen
ECPAT	End Child Prostitution, Child Pornography And Trafficking of Children for Sexual Purposes
EG-fördrag	Europeiska gemenskapsfördrag
EU	Europeiska unionen
EY07	European Year for Equal Opportunities for All 2007/Europeiska året för lika möjligheter för alla
FAQ	Frequently asked questions
FN	Förenta Nationerna
Handisam	Myndigheten för handikappolitisk samordning
HBT	Homosexuella, bisexuella och transpersoner
HO	Handikappombudsmannen

HomO	Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning
HSO	Handikappförbundens samarbetsorgan
ILO	International Labour Organization
JämO	Jämställdhetsombudsmannen
LSU	Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer
MR-dagarna	Mänskliga rättighetsdagarna
MR-fonden	Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter
NCC	National Campaign Committee
NIB	National Implementing Body
RFSL	Riksförbundet för sexuellt likaberättigande
SFS	Svensk författningssamling
SKL	Sveriges Kommuner och Landsting
Skr.	Riksdagsskrivelse
SVEA	Sveriges elevråd
Urix	Föreningen Gemensam Framtids ungdomsriksdag

1 Inledning

Rapporter från en MR-verkstad

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige inrättades för att med utgångspunkt i regeringens skrivelse *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*¹ stödja det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Delegationens övergripande uppdrag i direktiven² är både omfattande och utmanande. Aldrig tidigare har en kommitté fått uppdraget att arbeta stödjande med frågor som handlar om praktisk implementering av mänskliga rättigheter i offentliga myndigheters verksamheter. Till stor del handlar därför delegationens arbete om att skapa nya vägar och metoder för att säkerställa att arbetet med mänskliga rättigheter tydliggörs och vidareutvecklas.

Detta delbetänkande fokuserar på delegationens andra uppgift – att informera och sprida kunskap om mänskliga rättigheter i Sverige. Det beskriver de aktiviteter som delegationen har genomfört inom ramen för ”Europeiska året för lika möjligheter för alla” och Europarådets ungdomskampanj *Alla olika – Alla lika*. Delbetänkandet innehåller också en redovisning av de aktiviteter som genomfördes inom ramen för tilläggsdirektiven³ om att genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandels avskaffande. Slutligen innehåller delbetänkandet en redovisning av delegationens projekt ”Antidiskriminering i skolan” ett EU-finansierat projekt för ”Awareness-raising” (hädaneftre kallat informationsprojekt).

¹ Skr. 2005/06:95.

² Dir. 2006:27.

³ Dir. 2007:114.

1.1 Delegationens fyra uppgifter

I kommittédirektiven⁴ beskrivs delegationens fyra uppgifter:

1. stödja statliga myndigheter, kommuner och landsting i arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i verksamheten,
2. utarbeta och genomföra strategier för ökad information och kunskap om mänskliga rättigheter hos olika målgrupper i samhället, bland annat genom att samordna EU-initiativet Europeiska året för lika möjligheter för alla, och Europarådets kampanj *Alla olika – Alla lika* i Sverige,
3. stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter, samt
4. lämna förslag på hur det fortsatta stödet till arbetet för full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige kan erbjudas efter det att delegationen avslutat sitt uppdrag.

1.2 Strategier för ökad information och kunskap om mänskliga rättigheter

Enligt kommittédirektiven har regeringens erfarenheter av att genomföra den första nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna visat att det finns behov av att grundligt undersöka hur information och kunskap om mänskliga rättigheter kan nå olika grupper av allmänheten på ett sätt som kan stärka deras delaktighet och inflytande. *Varje människa behöver vara medveten om och ha grundläggande kunskap om sina mänskliga rättigheter för att ha möjlighet att bevaka och tillvarata dem*⁵.

I uppdraget med att föra ur information och kunskap om mänskliga rättigheter pekar direktiven särskilt ut målgrupperna ungdomar, personer med funktionshinder samt nationella minoriteter.

Inom ramen för uppdraget att utarbeta strategier för ökad information och kunskap om mänskliga rättigheter fick delegationen i uppdrag att samordna två europeiska initiativ relaterade till mänskliga rättigheter. Det ena var ett initiativ som togs i Europeiska unionen (EU) ”Europeiska året för lika möjligheter för alla”

⁴ Dir. 2006:27.

⁵ Dir. 2006:27s. 5.

och det andra en kampanj som Europarådet initierade under namnet *Alla olika – Alla lika*.

1.3 Europeiska unionen

Europeiska unionen beslutade att 2007 skulle vara det Europeiska året för lika möjligheter för alla. Tanken var att det tematiska anslaget skulle bidra till att EU:s lagstiftningsåtgärder inom området skulle kunna kompletteras med olika informations- och kunskapsfrämjande insatser som möten, evenemang, informations- och utbildningskampanjer samt undersökningar på nationell nivå. Dessa åtgärder skulle tillsammans motverka diskriminering på de grunder som anges i artikel 13 i EG-fördraget (kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder och/eller sexuell läggning).

Delegationen utsåg till det nationella organ⁶ som skulle ansvara för att samordna Sveriges deltagande i enlighet med Europaparlamentets och ministerrådets beslut.

1.4 Europarådet

Vid Europarådets tredje toppmöte i maj 2005 beslutades att under 2006 och 2007 genomföra en uppföljning av kampanjen *Alla olika – Alla lika* som ägde rum under 1995.

Kampanjens syfte skulle vara att uppmuntra och möjliggöra unga kvinnors och mäns deltagande i byggandet av fredliga samhällen, med utgångspunkt i mångfald och delaktighet i en anda av ömsesidig respekt och förståelse.

Delegationen utsågs till att svara för samordningen⁷ av de nationella aktiviteterna inom ramen för Europarådskampanjen. Delegationen skulle samordna såväl nationella som regionala och lokala kampanjdeltagare samt agera som kontaktpunkt gentemot Europarådet.

⁶ National Implementing Body (NIB).

⁷ National cirkampanj Committee (NCC).

1.5 Tilläggsdirektiv

Delegationen fick i juni 2007⁸ tilläggsdirektiv för att i samverkan med organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och mot rasism och diskriminering, bl.a. afrikanska grupper i Sverige, genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande. Vid genomförandet av uppdraget skulle delegationen uppmärksamma nutida problem avseende frågor om mänskliga rättigheter i Sverige, t.ex. avseende rasism, diskriminering och människohandel, i ett historiskt sammanhang.

1.6 Redovisning av uppdraget

Delegationen ska redovisa de delar av uppdraget som avser genomförandet av Europeiska året för lika möjligheter för alla, Europarådets kampanj *Alla olika alla lika* och genomförandet av kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande till regeringen senast den 31 mars 2008.

⁸ Dir. 2007:114.

2 Sammanfattning och lista på rekommendationer

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige inrättades för att stödja det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige.

En av uppgifterna som delegationen har är att sprida kunskap och information om mänskliga rättigheter i Sverige. För att bättre kunna fullgöra denna uppgift fick delegationen i direktiven ansvar för två informationskampanjer: ”Europeiska året för lika möjligheter för alla” (EY07) och Europarådskampanjen *Alla olika – Alla lika*.

Vidare fick delegationen i tilläggsdirektiven 2007 i uppdrag att genomföra kommunikationsinsatser med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande.

Slutligen fick delegationen möjlighet att informera ungdomar om den nya elevskyddslagen genom ett EU-finansierat projekt som kallades Antidiskriminering i skolan.

Delbetänkandet som initialt var planerat att innehålla en redovisning av arbetet med de två förstnämnda kampanjerna innehåller därför en redovisning av arbetet med sammanlagt fyra olika informations- och kommunikationsinsatser som delegationen här kort sammanfattar. Även om samtliga kampanjer först och främst har setts som möjligheter för delegationen att arbeta med sin andra uppgift – att sprida information och kunskap om mänskliga rättigheter – har de också bidragit till arbetet med delegationens tredje uppgift – att stimulera det offentliga samtalet.

Delegationens rekommendationer återges under varje kapitel och listas även i slutet av denna sammanfattning.

2.1 EY07

Varje år utses ett temaår av Europaparlamentet för att främja särskilda frågor. År 2007 utsågs till "Europeiska året för lika möjligheter för alla" (EY07). Regeringen utsåg delegationen som samordnare av EY07. Delegationen anser att utbildning, erfarenhetsutbyte och byggandet av långsiktiga relationer är viktiga framgångsfaktorer för att utveckla arbetet med mänskliga rättigheter och arbetet mot diskriminering. Därför sattes nedanstående fyra mål för den svenska kampanjen:

- uppmärksamma och medvetandegöra dem som riskerar att diskriminera och dem som riskerar att diskrimineras om mänskliga rättigheter, anti-diskriminering och relevant lagstiftning,
- ge möjligheter till erfarenhetsutbyte mellan individer, grupper, myndigheter och organisationer som sällan eller aldrig träffas,
- uppmuntra och stödja långsiktiga kontakter och relationer mellan olika aktörer samt
- stödja existerande strukturer, snarare än att skapa nya.

I samtal med Svenska Röda Korset och MR-fonden¹ beslutade delegationen att ta en aktiv del i den svenska kampanjen och anordna regionala konferenser på temat "Rättigheter för alla". Två stora konferenser anordnades sedan i april i Jönköping och i september i Sundsvall.

Delegationens strategi var att sammanföra regionala aktörer som kommuner, länsstyrelser och frivilligorganisationer med nationella aktörer som ombudsmännen, Forum för levande historia, Röda Korset, MR-fonden, Urix², LSU³ och SKL⁴ för att genomföra de regionala konferenserna. En annan strategi var att låta de regionala aktörerna sätta agendan för programinnehållet och utformningen av konferenserna.

Anledningarna till detta var flera. Delegationen ansåg att det var arbetsgruppernas lokala och regionala kännedom och expertis som bäst kunde anpassa innehållet i konferenserna till målgrupperna. Delegationen menade också att ett större gemensamt projekt kunde leda till långsiktiga och fortgående relationer aktörerna

¹ Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter.

² Föreningen Gemensam Framtids ungdomsriksdag.

³ Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer.

⁴ Sveriges Kommuner och Landsting.

emellan i regionerna. Slutligen antog delegationen att arbetsgrupperna underlättade förankringen av och intresset för Rättigheter för alla” i kommunernas eller länsstyrelsernas egna organisationer och nätverk.

Konferenserna i respektive region ägde rum under två dagar och med ett längre kvällsevenemang. Mer än 70 olika organisationer och myndigheter medverkade i programmen som samlade många deltagare från både offentliga myndigheter, frivilligorganisationer och allmänheten. Över 800 personer deltog sammanlagt i Jönköping och Sundsvall.

Utvärderingarna från konferenserna visade att många fått ny kunskap om mänskliga rättigheter och diskrimineringsfrågor och blivit stärkta i kunskapen om sina rättigheter, vilket också var målet.

Ett viktigt resultat från arbetet med EY07 är att Svenska Röda Korset har åtagit sig att fortsätta arbetet med att arrangera regionala konferenser på temat ”Rättigheter för alla”. På detta sätt blir EY07 inte bara en engångsföreteelse utan början på ett långsiktigt regionalt arbete på temat.

2.2 Alla olika – Alla lika

Vid Europarådets tredje toppmöte i maj 2005 beslutades att under 2006 och 2007 organisera en ny kampanj på temat *Alla olika – Alla lika*. Kampanjen riktade sig till ungdomar och fokuserade på mångfald, mänskliga rättigheter och deltagande. Delegationen fick i uppdrag att samordna de nationella aktiviteterna i kampanjen och agera ”National Campaign Committee” (NCC). Samtidigt som delegationen inledde sitt arbete fick LSU tillsammans med ett femtontal andra ungdomsorganisationer medel från Allmänna Arvsfonden för att kunna arbeta med kampanjen *Alla olika – Alla lika* under tre år. Detta välkomnades av delegationen som ansåg att en ungdomskampanj framför allt bör utformas av och med ungdomar. Att LSU under en treårsperiod skulle kunna bygga upp ett mer långsiktigt nationellt arbete på kampanjtemat sågs också som mycket positivt. Delegationen beslutade därför att dela NCC-uppdraget med LSU. Att låta LSU med flera stå för ägandeskapet av kampanjen låg dessutom helt i linje med ambitionerna och intentionerna från Europarådet.

Delegationen valde att stödja LSU i dess arbete genom att tilldela organisationen medel för att bland annat lansera kampanjen i november 2006 och upprätta en hemsida.

Övriga insatser som delegationen prioriterade under kampanjen var att:

- ge bidrag till föreningen Gemensam Framtid och deras åsiktsfestival (Urix) som bland annat syftar till att nå oorganiserade ungdomar i Sverige och där ge dem möjlighet att diskutera och pröva sina argument i olika samhällsfrågor,
- tillskjuta medel till ungdomstidningen RESPEKT som handlar om den nya elevskyddslagen i skolan,
- finansiera resor och uppehålle för svenska ungdomar vid medverkan i Europarådskonferenser i Sankt Petersburg och Budapest,
- medverka vid planeringen och utvecklingen av Europarådets avslutningskonferens ”The end of the beginning” och
- utveckla interaktiva mötesplatser för ungdomar och ett lärarmaterial om mänskliga rättighetsdilemman.

Samtliga resultat från kampanjen kan inte redovisas nu eftersom LSU:s del av kampanjen *Alla olika – Alla lika* sträcker sig fram till och med 2009.

2.3 Slaveri då och nu

Delegationen fick i uppdrag att under hösten 2007 genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter för att i Sverige uppmärksamma 200-årsminnet av avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln samt nutida problem relaterade till slaveri som mänskliga rättigheter, rasism, diskriminering och människohandel.

Delegationen skapade inledningsvis en plattform för samarbete tillsammans med Afrosvenskarnas riksförbund, Centrum mot rasism, ECPAT⁵, föreningen Kvinna till Kvinna, Amnesty Business Group och Forum för levande historia.

Härefter beslutade delegationen att satsa på två aktiviteter:

⁵ End Child Prostitution, Child Pornography And Trafficking of Children for Sexual Purposes.

1. att ta fram ett kunskapsmaterial om dåtida och nutida former av slaveri i Sverige riktad mot högstadieskolor
2. att genomföra högtidlighållanden av avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln.

I december 2007 arrangerade delegationen ett fackeltåg i centrala Stockholm. Fackeltåget slutade i Kungsträdgården där ett program på scenen innehöll ett uppmärksammande av den transatlantiska slavhandeln, dess historiska och nutida konsekvenser samt nutida former av slaveri. Målet var att få allmänheten mer medveten om Sveriges historia som slavhandlar och de nutida problem vi står inför vad gäller moderna former av slaveri. Mer än 150 personer deltog i arrangemanget.

Under hösten har delegationen i samarbete med referensgruppen tagit fram ett studiematerial om dåtida och nutida former av slaveri. Studiematerialet kommer att skickas ut till samtliga högstadielklasser under 2008.

2.4 Antidiskriminering i skolan

Delegationen fick i samarbete med Barnombudsmannen, Jämställdhetsombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Handikappombudsmannen och Barn- och Elevombudet hösten 2006 beviljat EU-medel för ett informationsprojekt om den nya lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever⁶. Projektet gick under namnet Antidiskriminering i skolan (ADIS).

Syftet med ADIS-projektet var främst att höja skolbarnens och ungdomarnas medvetenhet om den nya lagen. Målgruppen var primärt skolbarn i åldrarna 12–16 år.

Projektet innehöll tre olika aktiviteter:

1. en pilotutbildning för instruktörer inom Sveriges elevråd och föreningen Friends
2. ett seminarium om anti-diskriminering för ungdomar
3. en serietidning om den nya lagen.

⁶ SFS 2006:67.

Pilotutbildningen för instruktörerna innehöll moment som introduktion till de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen och den nya lagen. Ett viktigt inslag var information om hur man som elev klagar om man upplever att man blivit diskriminerad eller kränkt i skolan. Över 40 instruktörer deltog i pilotutbildningen.

På LSU:s representantskapsmöte i november 2006 anordnades ett seminarium om mänskliga rättigheter och anti-diskriminering. I seminariet deltog 42 ungdomar från 25 olika ungdomsorganisationer.

I ett tidigt skede under projektplaneringen diskuterades hur man på bästa sätt kunde nå ungdomar med information om den nya lagen. Det resulterade i att projektet skapade en serietidning med namnet RESPEKT på temat anti-diskriminering.

Ett omfattande arbete med både utformning och distribution av tidningen utfördes. Samtliga högstadies- och gymnasieskolor i Sverige fick tidningen tillskickad med information om var de kunde beställa fler exemplar.

Även 1 000 cd-skivor med tidningen i Daisy-format har producerats och distribuerats till skolor i landet.

Ett glädjande resultat är att efterfrågan har varit så stor att nytryck av tidningen har behövt göras vid två tillfällen under hösten 2007. Totalt har tidningen tryckts i 350 000 exemplar.

2.5 Sammanfattning av delegationens rekommendationer

Rekommendation 1

Delegationen rekommenderar att informations- och kommunikationsarbetet för att sprida kunskap om de mänskliga rättigheterna i den svenska vardagen ges betydligt större vikt och klara ekonomiska och organisatoriska ramar. Arbetet med de fyra kampanjerna har visat att det finns en stor efterfrågan på mer information och större möjligheter till diskussion om olika människorättsfrågor såväl i skolan som i arbetslivet – en efterfrågan som i dagsläget inte blir tillgodosedd.

Rekommendation 2

Delegationen rekommenderar att kommande kampanjer satsar på att utveckla en tydlig organisationsstruktur, med klara mål och mandat för styrgrupper som är kända och accepterade av alla.

Rekommendation 3

Delegationen rekommenderar att övergripande nationella kampanjer/projekt som syftar till att engagera regionala/lokala aktörer låter regionernas representanter själva sätta agendan vid utformningen och genomförandet av olika arrangemang. Detta för att ta till vara den nyckelkompetens, kunskap, erfarenhet och nätverk som dessa representanter har.

Rekommendation 4

Delegationen rekommenderar att kommande kampanjer/projekt inkluderar rimliga tidsmässiga förutsättningar för planering, förankringsarbete och konsultation och inte bara tid för själva genomförandet.

Rekommendation 5

Delegationen rekommenderar att det under kommande informations- och kommunikationskampanjer tas fram förenklade former för frivilligorganisationer att söka bidrag även av mindre summor för att kunna skapa och genomföra egna initiativ under det gemensamma temat.

Rekommendation 6

Delegationen rekommenderar att de viktigaste skälen till att inkludera olika och till dels konkurrerande aspekter i en kampanj tydligt framgår i kommande direktiv för att undvika missförstånd och onödiga spänningar mellan olika intressenter.

Rekommendation 7

Delegationen rekommenderar att Sveriges del i olika internationella människorättsbrott som den transatlantiska slavhandeln på ett tydligare sätt finns med i kursplanerna i historia och/eller samhällsorientering.

3 Europeiska året för lika möjligheter för alla

År 2007 var det Europeiska året för lika möjligheter för alla (EY07). Delegationen hade enligt sina direktiv i uppdrag att samordna kampanjen i Sverige. I detta avsnitt beskrivs kampanjen i sin helhet från planering och genomförande till resultat och slutsatser.

3.1 Europeiskt år varje år

Varje år utses ett temaår av EU för att främja särskilda frågor. Europaparlamentet och europeiska rådet beslutade den 17 maj 2006¹ att under 2007 genomföra en europeisk kampanj med namnet "Europeiska året för lika möjligheter för alla"² för att visa vägen mot ett rättvist samhälle. Bakgrunden till beslutet var resultaten från Europeiska året mot rasism 1997, Europeiska handikappåret 2003 samt den Europaomfattande informationskampanjen "För mångfald – mot diskriminering" 2003–2007.

I beslutet framhövdes att EY07 skulle fungera som katalysator för att öka medvetenheten om och intensifiera arbete mot diskriminering. Vidare skulle året bidra till att fokusera den politiska uppmärksamheten på Europeiska unionens nya ramstrategi³ för icke-diskriminering och lika möjligheter samt mobilisera alla berörda parter att engagera sig i icke-diskrimineringsarbetet även efter 2007.

Varje land fick fritt utse en genomförandeorganisation av den nationella kampanjen inom EY07. Regeringen utsåg delegationen,

¹ Europaparlamentets och rådets beslut nr 771/2006/EG.

² På engelska kallas kampanjen "European Year for Equal Opportunities for All".

³ Ramstrategin syftar till att garantera tillämpning och främjande av principen om icke-diskriminering och behandlar frågan om vad EU kan göra ytterligare för att motverka diskriminering och främja jämställdhet, utöver att skapa ett juridiskt skydd av människors rätt till likabehandling.

som fick i uppgift att skapa en nationell strategi för kampanjen utifrån de behov som hade identifierats i Sverige på diskrimineringsområdet. För Sverige var det möjligt att söka 2 miljoner kronor av EU för genomförandet av kampanjen under förutsättning att ett lika stort belopp finansierades nationellt. Till Sveriges egeninsats bidrog Justitiedepartementet med 1 miljon kronor och andra samverkanspartners med 2 miljoner kronor i arbetstid.

3.2 Målen med EY07

3.2.1 Europeiska unionens mål

EY07 hade som syfte att motverka diskriminering och främja människors rätt till likabehandling. I kampanjen ingick de diskrimineringsgrunder som anges i EG-fördraget: kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, sexuell läggning och ålder⁴. Alla diskrimineringsgrunder skulle ges samma vikt och även jämställdhetsintegrering och diskriminering på fler grunder än en skulle ingå. Målen som formulerades av EU för EY07 kan sammanfattas under fyra teman.

- *Rättigheter* – målet var att öka medvetenheten om rätten till jämlikhet och icke-diskriminering, att belysa problemen med diskriminering samt lyfta fram budskapet att alla människor har rätt till alla mänskliga rättigheter oavsett kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, sexuell läggning och ålder.
- *Representation* – målet var att stimulera till debatt om olika sätt att öka delaktigheten i samhället för grupper som utsätts för diskriminering samt bidra till en jämn fördelning mellan kvinnor och män i olika samhällsfunktioner.
- *Erkännande* – målet var att erkänna och välkomna mångfalden och jämlikheten genom att betona de fördelar som mångfalden innebär.
- *Respekt* – målet var att främja ett samhälle med bättre sammanhållning genom att öka medvetenheten om vikten av att eliminera klichéer, fördomar och våld samt främja goda relationer mellan alla grupper i samhället.

⁴ Ålder var ej under 2007 en lagstadgad diskrimineringsgrund i Sverige.

3.2.2 Delegationens mål

Delegationen ansåg att människor för att kunna hävda sina mänskliga rättigheter och respektera och säkerställa andras rättigheter behöver kunskap om vad mänskliga rättigheter är, om hur relevant lagstiftning ser ut samt om hur detta kan relateras till den egna vardagen.

Delegationen ansåg också att vidareutvecklingen av arbetet för mänskliga rättigheter och icke-diskriminering inom en offentlig myndighet eller en frivilligorganisation kräver utbildning och långsiktighet. Ett ömsesidigt erfarenhetsutbyte vad gäller tidigare arbete och metoder samt uppbyggda nätverk mellan olika aktörer är också centrala element i detta arbete.

En annan utgångspunkt för delegationen var att arbetet inom EY07 i görligaste mån skulle utgå från befintliga strukturer i stället för att utveckla nya.

Delegationen noterade vidare att det, enligt utvärderingen av den första nationella handlingsplanen och de omfattande konsultationer som regeringen gjorde i samband med framtagandet av den andra nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna 2006–2009⁵, fanns stora behov av utbildning om mänskliga rättigheter inom det ordinarie utbildningssystemet samt i fortbildning för personer verksamma inom offentlig förvaltning. Det fanns också behov av bred information om mänskliga rättigheter för att på så sätt öka medvetenheten om de mänskliga rättigheterna och skapa en bred och öppen debatt.

Enligt delegationens SIFO-undersökning från 2006⁶, där Sveriges kommuner, landsting och statliga myndigheter fick svara på frågor om kunskapsnivån vad gäller mänskliga rättigheter samt behovet av stöd i arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i deras olika verksamheter, ansåg en överväldigande majoritet (88 procent) att det är mycket eller ganska viktigt att ha kunskap om mänskliga rättigheter för att kunna utföra det dagliga arbetet. Nära två tredjedelar av organisationerna angav också att de hade behov av fortbildning/kompetensutveckling inom området mänskliga rättigheter.

EY07:s mål korresponderade med delegationens uppdrag om stöd till offentliga myndigheter och information till olika grupper

⁵ Skr. 2005/06:95.

⁶ "Kommuners, landstings och statliga myndigheters arbete med mänskliga rättigheter – behovet av stöd" - Rapport från SIFO Research International 2006.

genom att kampanjen kunde användas för att öka förståelsen för kopplingen mellan mänskliga rättigheter, icke-diskriminering och allas rätt till likabehandling å ena sidan och verksamheten i offentliga myndigheter, frivilligsektorn och övriga samhället å andra sidan. Genom arbetet med EY07 skulle delegationen kunna bidra till att stödja offentliga myndigheter i deras arbete med mänskliga rättigheter och diskrimineringsfrågor och samtidigt sprida information och stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter.

Utifrån delegationens ovannämnda uppdrag och EU:s mål, erfarenheterna från framtagandet av den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter i Sverige 2006–2009 samt SIFO-undersökningen satte delegationen i det inledande arbetet med EY07 upp följande prioriteringar:

- EY07 i Sverige skulle uppmärksamma och medvetandegöra dem som riskerar att diskriminera och dem som riskerar att diskrimineras om mänskliga rättigheter, diskriminering och relevant lagstiftning,
- ge möjligheter till erfarenhetsutbyte mellan individer, grupper, myndigheter och organisationer som sällan eller aldrig träffas,
- uppmuntra och stödja långsiktiga kontakter och relationer mellan olika aktörer samt
- stödja existerande strukturer snarare än att skapa nya.

3.3 Metod och resultat

I Sverige har det under ett flertal år arrangerats nationella MR-dagar⁷ där bland andra Svenska Röda Korset och MR-fonden⁸ ingått i projektgruppen. MR-dagarna samlar nationella och internationella forskare, studerande, politiker, representanter från frivilligorganisationer och i viss mån allmänheten till en årlig konferens där frågor om mänskliga rättigheter står i fokus. Det är dock inte ovanligt att fokus läggs på människorättsfrågor som är aktuella utanför Sveriges gränser.

Efter samtal med Svenska Röda Korset och MR-fonden växte ett tydligt alternativ för EY07 fram – att arrangera regionala dagar

⁷ mer information se www.mrdagarna.se

⁸ Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter.

på temat mänskliga rättigheter och diskriminering. Regionala dagar skulle även svara mot några av de behov som delegationen identifierat och som beskrivs ovan. Efter samråd med ett flertal aktörer i det civila samhället och offentliga myndigheter uttrycktes ett stort stöd för att arrangera regionala dagar mot diskriminering och för mänskliga rättigheter.

Delegationen valde att tillsammans med Röda Korset och MR-fonden arrangera två regionala konferenser under namnet ”Rättigheter för alla” för att svara mot de behov som hade identifierats samt för att uppnå de mål som EU uttryckte med fokus på frågor om diskriminering. Delegationen ville inte begränsas till att bli en bidragsorganisation, utan ville i stället tillsammans med andra ta ett samlat grepp om diskrimineringsfrågorna och fokusera på en gemensam aktivitet. Delegationen valde en mycket annorlunda strategi än många andra EU-länder som valde att bli just bidragsorganisationer och stödjade många olika enskilda aktiviteter och organisationer. Fördelen med att inte vara en bidragsorganisation utan att i stället arrangera en stor aktivitet tillsammans med olika aktörer, var att det kunde underlätta skapandet av nya kontakter och nätverk, erfarenhetsutbyte mellan exempelvis organisationer och myndigheter samt skapa möten mellan grupper och människor som sällan eller aldrig möts. Om man gav bidrag till enskilda organisationer eller enskilda projekt ansåg delegationen att det skulle bli svårt att uppnå samma resultat.

3.3.1 Val av central projektledningsgrupp, styrgrupp och arbetsgrupper

I projektets inledande fas utsågs fyra olika grupper för genomförandet av projektet ”Rättigheter för alla”: en central projektledningsgrupp, en styrgrupp och två regionala arbetsgrupper.

Central projektledningsgrupp

Delegationens projektledare, en biträdande sekreterare och en projektledare från Svenska Röda Korsets huvudkontor ingick i den centrala projektledningen. Röda Korset var en självklar samarbetspartner i kampanjen då organisationen arbetar med frågor om diskriminering och mänskliga rättigheter i hela Sverige och har en

väl förankrad lokal kunskap, kompetens och nätverk. Delegationens projektledare hade ansvaret för kampanjen som helhet med alla dess aktiviteter även lanseringen och avslutningsarrangemanget samt kontakten med EU. Projektledaren från Röda Korset arbetade enbart med konferenserna ”Rättigheter för alla”.

Den centrala projektledningen medverkade i de regionala arbetsgruppernas planering och genomförande av konferenserna. En stor uppgift för projektledningen var att fungera som brygga mellan arbetsgrupperna i Jönköping och i Sundsvall för att på detta sätt säkerställa utbytet av information och lärdomar samt för att stödja kommunikationen mellan arbetsgrupperna och styrgruppen.

Styrgrupp

Styrgruppens roll var framför allt att vara en resurs till de regionala arbetsgrupperna eftersom de hade expertkunskap i sakfrågorna om diskriminering och mänskliga rättigheter. Samtidigt hade de olika styrgruppsmedlemmarna erfarenheter av att arbeta med och för målgrupperna för konferenserna, exempelvis ungdomar och lärare. Styrgruppen bestod av JämO, HomO, HO, DO, Forum för levande historia, Röda Korset, MR-fonden, Föreningen Gemensam Framtid, LSU samt SKL. Styrgruppen var inte en styrgrupp i strikt betydelse då de inte styrde själva processen utan var mer av ett rådgivande organ för genomförandet av ”Rättigheter för alla”.

Två arbetsgrupper

En viktig strategi för delegationen var att överlåta utformningen och innehållet i konferenserna till de regionala arbetsgrupperna själva eftersom de har kunskap om vilka hinder, möjligheter och utmaningar som regionen stod och står inför. De regionala arbetsgrupperna innehar både adekvat kunskap om målgruppens behov av kompetensutveckling och kunde i utformningen av programmet till konferenserna representera och ta tillvara lokalsamhällets olika intressen. Arbetsgrupperna hade även ovärderliga lokala och regionala kontakter och nätverk som var viktiga för förankringen och genomförande av dagarna.

Arbetsgrupperna bestod av Röda Korset, berörd kommun och berörd länsstyrelse.

I arbetsgruppen i Jönköping ingick representanter från Jönköpings kommun, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län och Röda Korsets regionala distrikt Göta. I arbetsgruppen i Sundsvall ingick representanter från Sundsvalls kommun, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Röda Korsets regionala distrikt Södra Norrland och Röda Korsets antidiskrimineringsbyrå i Sundsvall.

Arbetsgruppernas motivation att ingå i kampanjen var bland annat att ge den egna organisationen draghjälp med sitt arbete för mänskliga rättigheter. Samtidigt gav arbetet en möjlighet att fördjupa kontakten med andra och främja ett långsiktigt samarbete med gemensamma frågor. Arbetsgrupperna hade i sin tur kontakt med ett flertal andra organisationer i sin region för att samla in ytterligare synpunkter, tips och råd för genomförandet av konferenserna. Regionala och lokala handikappförbund, RFSL och Resandefolket är några av de organisationer som de har haft kontakt med. Det var arbetsgrupperna i samverkan med den centrala projektledningen som utarbetade programmet för konferenserna. Styrgruppen gav även återkoppling på programmet med sina perspektiv. De lokala arbetsgrupperna ansvarade även för det praktiska genomförandet av dagarna som lokalbokningar, logistik, kontakt med medier, information osv.

Delegationens roll i arbetet med EY07 och "Rättigheter för alla" har således varit av samordnande och observerande karaktär då den har följt utvecklingen av planeringen och genomförandet med utgångspunkt i delegationens direktiv.

3.3.2 "Rättigheter för alla"

Konferenserna "Rättigheter för alla" var huvudaktiviteterna under EY07. Den svenska kampanjen inleddes med en lansering av "Rättigheter för alla" i Göteborg och avslutades med en utvärderingskonferens i Stockholm.

Lansering av EY07 och "Rättigheter för alla"

I linje med delegationens strategi att föra ut frågor om mänskliga rättigheter och anti-diskriminering i landet inleddes året med en lansering på Världskulturmuseet i Göteborg den 7 mars. Lanse-

ringen blev startskottet för EY07 i Sverige och hade som syfte att väcka uppmärksamhet och intresse för Europeiska året, och informera om de kommande regionala konferenserna. Målgruppen för lanseringen var anställda och beslutsfattare på olika myndigheter och frivilligorganisationer som arbetar med frågor om mänskliga rättigheter och anti-diskriminering i Sverige.

Med i programmet var bland annat statsrådet Nyamko Sabuni, Katri Linna (DO), Claes Borgström (JämO) och Stefan Olsson, enhetschef inom EU-kommissionen och ansvarig för EY07-kampanjen på EU-nivå. Samtliga bidrog i sina anföranden med reflektioner och kunskap om situationen kring diskriminering och mänskliga rättigheter i Sverige. Östra teatern framförde en del av sin pjäs "Mohikanen med vita strumpor" och ståup-artisten Marika Carlsson uppträdde.

"Rättigheter för alla" i Jönköping och i Sundsvall

Konferenserna "Rättigheter för alla" arrangerades i Jönköping den 24–25 april och i Sundsvall den 24–25 september. Dagarna blev mötesplatser för kunskap, diskussion och debatt om arbetet för mänskliga rättigheter och mot diskriminering i Sverige. Samtidigt fungerade konferenserna som arenor där olika aktörers goda exempel och utmaningar i arbetet med mänskliga rättigheter kunde presenteras. "Rättigheter för alla" möjliggjorde också etablerandet av långsiktiga relationer mellan olika aktörer och grupper som arbetade med samma eller närliggande frågor.

Konferenserna hade fritt inträde för att vara tillgängliga för individer och grupper som annars inte skulle ha ekonomiska möjligheter att delta.

Målgrupper

Målgrupperna för konferenserna var:

1. de som behöver hävda sina rättigheter (de som riskerar att diskrimineras) – allmänheten och frivilliga organisationer och
2. de som har ansvar för att respektera, främja och skydda dessa rättigheter (de som riskerar att diskriminera) – kommuner, landsting och statliga myndigheter.

Syftet med konferenserna ”Rättigheter för alla” var att allmänheten och offentligt anställda skulle få möjlighet att öka sina kunskaper om diskriminering och mänskliga rättigheter utifrån sina särskilda behov och förutsättningar. Många vet inte vilka deras mänskliga rättigheter är och kan således inte heller hävda dem. Kunskap är därför centralt för den som ska utkräva sina rättigheter.

Den ovannämnda SIFO-undersökningen visade också att det behövdes kunskap om och förståelse för hur frågor om mänskliga rättigheter hänger samman med det konkreta dagliga arbetet som utförs i offentlig verksamhet som till exempel i en kommun. Som kommunaltjänsteman måste man ha kunskap om vilket ansvar man har när det handlar om att respektera och tillgodose mänskliga rättigheter.

Program

Programmet utvecklades av de lokala arbetsgrupperna i samverkan med den centrala projektledningen. Styrgruppen var även involverad i detta arbete genom att ge återkoppling från sina perspektiv och även genom att förmedla kontakter. Förslag på programpunkter samlades först in från en mängd olika aktörer och organisationer. Processen att ta fram ett slutgiltigt program pågick under flera månader. Under denna tid hade arbetsgrupperna och den centrala projektledningen regelbundna möten i Jönköping respektive Sundsvall för att diskutera programmets innehåll utifrån de behov, intressen och utmaningar som fanns i relation till diskrimineringsituationen i regionen. Projektets mål och prioriteringar samt ett fokus på samtliga diskrimineringsgrunder bildade ett tydligt ramverk för programmets innehåll. Jämställdhetsintegrering och diskriminering på flera grunder var även vägledande aspekter i framtagandet av programmet. Konferenserna hade även kvällsaktiviteter för att göra det möjligt för dem som inte kunde delta på dagtid att ta del av innehållet samt möta organisationer och myndigheter som arbetar med frågor om mänskliga rättigheter och anti-diskriminering.

De slutliga programmen för de båda dagarna innehöll ett sextotal aktiviteter i form av seminarier, workshops och utbildningssessioner om mänskliga rättigheter och anti-diskriminering. Programmen hade både teoretiska och praktiska inslag vilket skapade utrymme för en bredd av inlärningsmöjligheter och diskussions-

ämnen. Programmen innehöll även seminarier som var specifikt utvecklade för tjänstemän eller för allmänheten för att på detta sätt kunna rikta in sig på de båda gruppernas olika behov och olika roller⁹.

Här följer några exempel på seminarier och workshops som arrangerades:

- Kan jag vara den jag är? – om normer och strukturer i samhället.
- Kan jag visa vem jag är? – om hatbrott och HBT- personers rätt att leva i säkerhet.
- Kan jag bo var jag vill? – om diskriminering på bostadsmarknaden.
- Mänskliga rättigheter i praktisk handling – om den kommunala handboken för mänskliga rättigheter.
- Sparka boll på lika villkor? – om likabehandling i idrottens värld.
- 50+ kvar på arbetsmarknaden! – om metoder och strategier.
- Rätten till utbildning – om romska barns situation i skolan i dag.

Samverkan var inte bara viktigt i planeringen av konferensprogrammen utan även i framtagandet av individuella seminarier, workshops m.m. Genom en bred samverkan visade seminarierna olika perspektiv och infallsvinklar på olika frågor. Ett brett deltagande gynnade även nätverksskapandet och erfarenhetsutbytet då olika organisationer och myndigheter samlades under en paneldebatt eller en workshop. Totalt medverkade över 70 olika aktörer från organisationer och myndigheter i programmen i Jönköping och/eller Sundsvall.

I programmet fanns också ett flertal korta inslag av Atelier-teatern som exemplifierade fördomar och diskriminering på ett träffande och humoristiskt sätt. Deras inslag var mycket uppskattade och gav ett annorlunda perspektiv på allvarliga ämnen.

Forum för levande historia arrangerade inom ramen för EY07 ett heldagsseminarium riktat till lärare under dagarna i Jönköping och i Sundsvall. I Jönköping handlade lärarseminariet om kommunistiska regimers brott mot mänskligheten och i Sundsvall var temat åskådarrollen och gick under titeln ”Spelar roll”.

⁹ Se fullständigt program i bilagan.

LSU översatte ett rollspel om diskriminering från engelska till svenska i ett samarbete med andra nordiska ungdomsförbund. LSU genomförde även en skolturné till 40 skolor och samtalade med över 2 500 elever mellan 13 och 18 år om mänskliga rättigheter, delaktighet och diskriminering. Detta arbete delfinansierades av EY07.

Mötesplatsen blev en minimässa

Konferenserna blev mötesplatser där man kunde sitta ned och ta en kopp kaffe och diskutera innehållet från ett seminarium, en arbetsmetod eller ett framtida samarbete med nya eller gamla kontakter.

För att ytterligare stimulera till kontaktskapande och utbyte av erfarenheter skapades en utställningsplats som tog formen av en minimässa för olika organisationer och myndigheter där de kunde presentera sin organisation och sitt arbete. Både i Jönköping och i Sundsvall deltog ett tjugotal olika organisationer. Organisationerna kunde utbyta erfarenheter och skapa kontakter inbördes och allmänheten kunde ta del av det arbete som de olika organisationerna gör i regionen och i Sverige.

Mänskliga rättigheter i radion

Ett sätt att stimulera det offentliga samtalet blev för delegationen ett samarbete med Sveriges Radios program Karlavagnen i P4 inom ramen för EY07. Två program på temat mänskliga rättigheter sändes i anknytning till dagarna i Jönköping och Sundsvall och under programmen hade lyssnarna möjlighet att ringa eller mejla in sina reflektioner eller funderingar på ämnet. Delegationens ordförande deltog också i programmen. Programmen hade en halv miljon lyssnare var.

Mänskliga rättigheter i tidningarna

”Rättigheter för alla” genererade medial uppmärksamhet i Jönköping och Sundsvall med omnejd både före och under arrangemangen. Ett flertal artiklar skrevs i de lokala tidningarna om dagarna där information om lokala förhållanden angående diskriminering lyftes fram och mänskliga rättigheter tonade fram som

även en lokal angelägenhet. Intervjuer med representanter från delegationen och arbetsgrupperna gjordes även i Sveriges Radio¹⁰ och på TV4:s regionala station i Sundsvall under konferensdagarna.

Tillgänglighet

I planeringen av konferenserna hade de regionala arbetsgrupperna och den centrala projektledningen kontakt med lokala brukarorganisationer som Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO) och Synskadades Riksförbund för att tillgodose full tillgänglighet. Informationsmaterial gjordes tillgängligt genom lättlästa versioner av programmen och broschyrer samt utskrifter i brailleskrift. Dokument som skickades ut via e-post var i wordformat så att en dator med hjälpmedel lätt kunde läsa av texten för personer med nedsatt syn. Lokaler som användes under de olika arrangemangen var också tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Personer med särskilda behov kunde uppge detta när de anmälde sig till konferenserna så att exempelvis mat- eller tolkbehov kunde tillmötesgå.

Information och grafisk utformning

För att ge EY07:s arrangemang en enhetlig profil och skapa en igenkänningsfaktor i annonser och affischer togs en gemensam grafisk form fram av kommunikationsbyrån Svensk Information. En journalist och fotograf anlätades också för att skapa nyhetsbrev¹¹ om "Rättigheter för alla". Dessa nyhetsbrev spreds sedan till olika organisationer och myndigheter för att informera om arrangemangen och möjliggöra för dem som eventuellt inte var där att kunna ta del av de diskussioner som fördes under dagarna.

Utvärderingskonferens

En avslutningskonferens för EY07 och "Rättigheter för alla" i Sverige genomfördes i slutet av året. Det var ett internt arrangemang för dem som har varit med under genomförandet av året. Syftet med utvärderingskonferensen var att samla de olika erfaren-

¹⁰ Radio Västernorrland och Sisuradio Norlanti.

¹¹ Se bilaga

heterna och perspektiven och gemensamt tala om vad som hade gjorts under året. Utifrån denna diskussion och de lärdomar som gjorts i arbetet med planering och genomförande sammanställde samtliga arrangörer sina slutsatser och planerade framåt.

Målet med utvärderingen var att arbetet med EY07:s tema inte skulle upphöra då kampanjen var slut utan att de kontakter som skapats under året skulle fortsätta ett gemensamt arbete mot diskriminering och för mänskliga rättigheter. Under utvärderingen diskuterades därför hur arbetet kunde föras vidare och vilka slutsatser för konferenserna som kunde dras. En representant från EU-kommissionen medverkade också vid konferensen.

3.3.3 Resultat

Konferenserna "Rättigheter för alla" samlade många deltagare både i Jönköping och i Sundsvall, 350 respektive 450 deltagare. Att det kom fler deltagare till konferensen i Sundsvall berodde troligen på att arbetsgruppen hade längre tid till att planera och förankra syftet med dagarna i regionen än vad arbetsgruppen i Jönköping hade. Däremot hade dagarna i Jönköping många fler oanmälda deltagare då arrangemanget genomfördes på Högskolan i Jönköping och kunde locka studenter att delta som inte hade anmält sig innan.

Att så många som 70 olika organisationer och myndigheter medverkade i programmen i Jönköping och i Sundsvall visar på ett brett engagemang för frågorna. Mängden medverkande gav också stora möjligheter till etablering av nya kontakter och nätverk. Deltagarlistorna uppvisade en bred spridning av deltagarna, från privatpersoner till representanter från brukarorganisationer, skolor, offentliga myndigheter och mindre företag.

Utvärderingarna av "Rättigheter för alla" både i Jönköping och i Sundsvall visade att deltagarna genomgående var mycket nöjda och upplevde konferenserna som givande. I utvärderingarna efterfrågade kommunanställda ännu fler metoder och praktiska tillvägagångssätt för att kunna arbeta mot diskriminering och för mänskliga rättigheter.

Ett viktigt resultat från konferenserna är att Svenska Röda Korset har åtagit sig att fortsätta arbetet med att arrangera regionala konferenser under parollen "Rättigheter för alla" i några av de övriga regionerna under en första tvåårsperiod. Röda Korset kommer även att ta fram en handbok med erfarenheter, tips och råd om

hur man arrangerar ett arrangemang som "Rättigheter för alla" för att vägleda de kommande regionerna i deras arbete. Handboken kommer att vara klar i april 2008.

Spin-off

Som ett resultat av konferenserna har ett antal organisationer och myndigheter etablerat nya kontakter. Detta har redan resulterat i samarbete kring liknande aktiviteter i andra regioner i landet. Exempelvis har Helsingborgs kommun tillsammans med länsstyrelsen i Skåne och den regionala Röda Korsgruppen arrangerat en seminariedag om diskriminering och mänskliga rättigheter med medverkan från ett antal olika organisationer. Liknande seminarier och konferenser utvecklades i samarbete mellan olika organisationer och myndigheter och kom även till i Karlstad, Göteborg och Skara.

LSU:s workshops under "Rättigheter för alla"-konferensen i Sundsvall har lett till förfrågningar till LSU om att utbilda 80 lärare samt 50 studenter vid universitetet i Sundsvall i anti-diskriminering.

Sundsvall kommun har efter sitt deltagande i EY07 beslutat att fortsätta sitt engagemang i frågorna och planerar därför att genomföra en liknande insats som "Rättigheter för alla" för kommunens unga under 2008.

3.3.4 Gemensamma aktiviteter inom EU under EY07

EU anordnade gemensamma aktiviteter under året för alla deltagande länder med möjlighet att ta del av varandras erfarenheter och strategier för och under året. Delegationen deltog för Sveriges del i dessa arrangemang.

Equality Summit och lansering av Europeiska året

I januari 2007 lanserades Europeiska året för lika möjlighet för alla i Berlin. Samtidigt arrangerade det tyska ordförandeskapet EU:s första Equality Summit på ministernivå för att diskutera främjandet av lika möjligheter inom EU. Sverige representerades av bland annat

statsrådet Nyamko Sabuni tillsammans med representanter från Integrations- och jämställdhetsdepartementet och delegationen.

EU:s avslutningskonferens i Lissabon

I slutet av november 2007 hölls EU:s avslutningskonferens för Europeiska året för lika möjligheter för alla i Lissabon. Syftet med konferensen var att dra slutsatser av årets erfarenheter. Programmet innehöll inslag om medlemsländernas olika utmaningar i dag och hur de arbetar mot diskriminering och för att stärka de mänskliga rättigheterna. Ländernas olika aktiviteter under EY07 presenterades i olika workshops. Delegationen valde att Sverige skulle representeras av de personer/organisationer som aktivt har arbetat under Europeiska året i Sverige och skickade representanter från de regionala arbetsgrupperna och från styrgruppen. Den svenska delegationen presenterade arbetet med "Rättigheter för alla" med mycket god respons från åhörarna.

3.4 Slutsatser och rekommendationer

"Europeiska året för lika möjligheter för alla" har varit ett utmanande och mycket lärorikt uppdrag för delegationen att genomföra. Här följer delegationens slutsatser av arbetet med EY07.

3.4.1 En tydlig organisationsstruktur i kampanjen ger förankring

Delegationen valde att utarbeta en tydlig organisationsstruktur för att ge projektet med EY07 en stadig grund att arbeta utifrån. Organisationen för den svenska kampanjen har bestått av två lokala arbetsgrupper, en central projektledningsgrupp samt en styrgrupp.

Det har varit viktigt att tydligt definiera de olika gruppernas arbetsuppgifter och relationen dem emellan för att kunna lösa uppgifterna effektivt och kreativt.

Respektive grupps medlemmar var oerhört viktiga för att förankra och utveckla syftet med konferenserna och deras innehåll. Med hjälp av medlemmarna i arbetsgrupperna underlättades för-

ankringen av ”Rättigheter för alla” i kommunernas eller länsstyrelsernas egna organisationer.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att kommande kampanjer satsar på att utveckla en tydlig organisationsstruktur utifrån kampanjens arbetsuppgift och målgrupper för att effektivisera arbetet men också för att skapa förankring bland samarbetspartnerna.

3.4.2 Låt regional expertis sätta agendan

Delegationen valde medvetet att släppa kontrollen vid utformningen av programmen och låta arbetsgrupperna ha den i stället.

Delegationen ansåg att det var avgörande att medlemmarna i de regionala arbetsgrupperna verkligen hade kunskap och kännedom om regionen för att på ett initierat sätt kunna identifiera behov och intressen som skulle utgöra grunden för framtagandet av programmen.

Diskrimineringsproblemen och vad som behövs för att kunna åtgärda kränkningar kan se olika ut beroende på var man befinner sig i Sverige. Frågor om samers rättigheter har till exempel större relevans i norra Sverige än i södra. Möjligen kan också frågan om diskriminering i krogkön vara av större relevans i storstäderna än på mindre orter. Poängen är att man inte kan utgå från ett huvudstadsperspektiv för att planera och genomföra ett arrangemang i Jönköping eller Sundsvall. Det kan leda till att man missar viktig information och viktiga infallsvinklar.

För delegationen har det varit viktigt att under planeringen och genomförandet av ”Rättigheter för alla” komplettera styrgruppens kunskap med den kunskap och expertis som finns regionalt och lokalt. Av denna anledning var det framför allt den regionala expertisen som fanns med i arbetsgrupperna som fick sätta agendan för innehållet i och utformningen av programmen i ”Rättigheter för alla”.

Det mandat arbetsgrupperna fick för genomförandet av ”Rättigheter för alla” var avgörande eftersom arrangemangen på detta sätt skapades av regionerna själva. Utan de lokala arbetsgrupperna hade det varit svårt – om inte omöjligt – att skapa

”Rättigheter för alla” med ett tydligt lokalt och regionalt perspektiv.

Att tydligt utgå från regionernas utmaningar och intressen har även möjliggjort en större grad av erfarenhetsutbyte och förståelse mellan olika aktörer i projektet.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att regionala och lokala representanter får sätta agendan vid genomförandet av regionala/lokala arrangemang.

3.4.3 Geografisk spridning av aktiviteter

Delegationen anser att det är viktigt med en geografisk spridning av aktiviteter för att mänskliga rättigheter ska bli en nationell angelägenhet. Röda Korset påpekade just att liknande arrangemang sällan ordnas utanför huvudstaden och att detta är beklagligt då det behövs kunskap om mänskliga rättigheter inte bara i storstadsregionen utan också i övriga landet. Geografisk spridning ökar även erfarenhetsutbytet mellan regionerna och huvudstaden och kan bidra till en utveckling av arbetet mot diskriminering och för mänskliga rättigheter.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att liknande kampanjer eller arrangemang sprider sina aktiviteter ut i landet för att stödja erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning.

3.4.4 Tid för konsultation och förankring

Förankringsarbete tar tid och det är viktigt att det får ta tid. Många myndigheter och organisationer behöver tid för att förankra ett deltagande i nya projekt inom den egna organisationen. Därför är det viktigt att börja en process med att engagera olika aktörer i god tid innan aktiviteten ska genomföras. Att ha en längre period för att förankra ett projekt ger också längre tid till att aktivt konsultera

och utveckla idéer tillsammans med kommande samarbetspartners. Alla har olika erfarenheter och ser olika behov som bör tas till vara för att nå bästa resultat.

Rekommendation:

Delegationen föreslår att kommande kampanjer ges tidsmässiga förutsättningar för förankringsarbete och konsultation.

3.4.5 Samarbete kring en gemensam uppgift

Att samlas kring en gemensam uppgift är viktigt för att stärka samarbetet mellan olika organisationer och myndigheter. Av den anledningen valde delegationen medvetet att tillsätta arbetsgrupper med myndighetsrepresentanter från både den lokala och regionala nivån och från frivilligorganisationer.

Delegationen upplevde under året att det fanns en viss brist på erfarenhet att samarbeta kring en gemensam uppgift på lika villkor men en större vana vid att söka bidrag för enskilda aktiviteter.

Att skapa nya nätverk var en prioritering för året och då särskilt nätverk mellan aktörer som sällan eller aldrig möts. Detta för att skapa synergier genom att samla olika aktörer och projekt. Därför arbetade arbetsgrupperna i Jönköping och Sundsvall målmedvetet med att sammanföra olika aktörerna under seminarierna. Arbetsgrupperna utgick i detta arbete från de aktörer som hade kommit med programförslag och sammanförde aktörer med liknande förslag till ett seminarium. Arbetsgrupperna kontaktade även aktivt andra aktörer som de själva eller styrgruppen ansåg kunde ge ytterligare intressanta perspektiv. Resultatet av sammanförandet blev intressanta diskussioner och förhoppningsvis också i långsiktiga relationer för det gemensamma arbetet mot diskriminering och för mänskliga rättigheter. Framgångsfaktorn för samarbetet var att man hade en gemensam uppgift med ett tydligt ramverk och avgränsningar.

3.4.6 Betydelsen av avsändaren

Under arbetet med "Rättigheter för alla" framkom vilken betydelse avsändaren av centrala budskap har. Det är viktigt att reflektera

över vem som bör vara avsändare i relation till såväl budskapets innehåll och syfte som de förväntade mottagarna. För att ge legitimitet åt att arbeta med frågorna på kommunnivå var det exempelvis viktigt med deltagande från representanter för nationella aktörer i programmet. Det upplevdes vara en förutsättning att frågorna var i fokus nationellt för att de ska uppfattas som prioriterade regionalt eller lokalt. Det gav dessutom frågorna status och underlättade förankring på ledningsnivåer inom exempelvis kommunerna.

Andra gånger upplevdes det som viktigt att de regionala aktörerna var avsändare för att locka till exempel medier till arrangemangen.

4 Alla olika – Alla lika

Delegationen fick i sina direktiv i uppdrag att samordna de nationella aktiviteterna inom ramen för Europarådets kampanj ”All different – All equal” eller *Alla olika – Alla lika* och agera ”National Campaign Committee” (NCC). Som NCC skulle delegationen fungera som kontaktpunkt gentemot Europarådet och även fungera som samordnare av såväl nationella som regionala och lokala aktörer som deltog i genomförandet av kampanjen.

Kampanjen riktade sig till ungdomar och fokuserade på mångfald, mänskliga rättigheter och deltagande. I arbetet med kampanjen fick delegationen i uppdrag att samråda och samverka med Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) och Ungdomsstyrelsen. Delegationens budget för kampanjen 2006-2007 var totalt 1,6 miljoner kronor.

4.1 Den första ”Alla olika – Alla lika”-kampanjen 1995

Den svenska regeringen beslutade 1994 att tillsätta ”Kommittén för en ungdomskampanj mot främlingsfientlighet och rasism”, som ett led i uppföljningen av en Europarådsdeklaration mot rasism, främlingsfientlighet, antisemitism och intolerans. Kommitténs huvuduppgift var att initiera, leda och samordna den svenska kampanjen samt stödja och underlätta ungdomars egna initiativ mot främlingsfientlighet och rasism. Kommittén fick i uppgift att fördela 5 miljoner kronor ur Allmänna Arvsfonden till lokala projekt mot främlingsfientlighet och rasism inom ramen för kampanjen. Kommittén ansåg att det viktigaste resultatet av ungdomskampanjen 1995 var skapandet av ett lokalt nätverk och riksorganisationen Ungdom mot rasism.

Några av de slutsatser som kommittén drog av sitt arbete¹ var att det vid kampanjer av det här slaget är viktigt att inte starta på noll utan att bygga vidare på tidigare erfarenheter och strukturer. Det lokala arbetet är av stor betydelse och det arbete som sker på central nivå ska syfta till att stärka det lokala engagemanget. Om ungdomar får möjlighet att själva ta ansvar för att utveckla sina initiativ och om de får medel direkt till sina lokala verksamheter är de beredda att arbeta mot rasism och främlingsfientlighet inom de områden de anser vara angelägna. Till sist menade kommittén att kampanjer av detta slaget inte bör organiseras som en vanlig kommitté eftersom själva kommittéformen är begränsande för kampanjen som behöver friare former. Dessutom var erfarenheten att en ettårig kampanj är för kort för att uppnå långsiktiga effekter på lokal nivå.

4.2 Syfte och mål

Kampanjen *Alla olika – Alla lika*, som genomfördes i Europa 1995 ses som en milstolpe i kampen mot rasism och intolerans. Vid Europarådets tredje toppmöte i maj 2005 beslutades att under 2006 och 2007 organisera en ny kampanj med samma namn.

Enligt Europarådets programförklaring för kampanjen kräver dagens situation med rasism, diskriminering och intolerans att den nya kampanjen skulle få en vidare spridning än den fick 1995 och att kampanjen skulle spegla det som berör alla Europas invånare, men fokusera på ungdomar. Därför hade den nya kampanjen ett bredare tema: ”mångfald, mänskliga rättigheter och deltagande”.

Syftet med kampanjen 2006–2007 var att uppmuntra och möjliggöra unga kvinnors och mäns deltagande i byggandet av fredliga samhällen med utgångspunkt i mångfald och delaktighet i en anda av ömsesidig respekt och förståelse.

Målen för den europeiska kampanjen var att uppmärksamma och öka medvetandet om mångfald, mänskliga rättigheter och deltagande genom formella och informella utbildningsinsatser. Kampanjen skulle även leda till nya samarbeten mellan det civila samhället och offentliga myndigheter samt uppmuntra olika forskningsinitiativ som stödjer verksamheter mot rasism och diskriminering.

¹ Slutrapport från Kommittén för en ungdomskampanj mot främlingsfientlighet och rasism (1996).

Regeringen anger i delegationens direktiv att det är angeläget att unga människor i ett tidigt skede i livet får kunskap om de mänskliga rättigheterna, däribland barnets rättigheter och frågor om icke-diskriminering. Aktiviteterna som genomfördes under kampanjen skulle alltså syfta till att öka kunskapen om mänskliga rättigheter och frågor om icke-diskriminering bland ungdomar.

4.3 Målgrupp

Målgruppen för kampanjen var unga människor i åldern 13–25 år, såväl ungdomar som var aktiva i ungdomsorganisationer som de som inte var aktiva i någon ungdomsorganisation. Denna grupp inbegriper 1,6 miljoner människor i Sverige. En sekundär målgrupp har varit aktörer som har betydelse för unga, såsom ungdomsorganisationer, beslutsfattare, lärare och fritidsledare.

4.4 Metod och resultat

Kampanjen skulle genomföras av unga för unga och det var viktigt att den ägdes av Sveriges ungdomar. Redan vid kampanjstarten hade LSU och dess medlemsorganisationer en stark känsla av ägandeskap av kampanjen. Deras förberedelser och planeringsarbete för ett arbete med *Alla olika – Alla lika* hade pågått långt innan delegationen påbörjat sin verksamhet. I april 2006 lämnade LSU tillsammans med 15 av dess medlemsorganisationer in en projektansökan om 5 miljoner kronor till Allmänna Arvsfonden. Ansökan avsåg ett treårigt projekt under namnet *Alla olika – Alla lika* och skulle innebära aktiviteter som modern folkbildning genom utbildning av ungdomar och ungdomsorganisationer, ledarskapsutveckling för mångfald och tillgänglighet inom svenska ungdomsorganisationer samt opinionsbildning på bred front. Projektet ville synliggöra och motverka förtryckande normer och strukturer samt all form av diskriminering. Vidare ville man stimulera till dialog, förståelse och samarbete mellan olika grupperingar inom det svenska samhället samt utveckla och öka intresset för ett aktivt medborgarskap och organisering. Allmänna Arvsfonden beviljade ansökningen under hösten 2006.

Delegationen uppfattade att LSU genom sin ungdomsprofil, sitt tidiga och långsiktiga engagemang i *Alla olika – Alla lika* samt

genom sina resurser hade ett starkt ägandeskap av den svenska kampanjen. Detta låg helt i linje med ambitionerna och intentionerna från Europarådet som uttalat ville att kampanjen skulle vara utformad av unga för unga.

Att delegationen ensam skulle stå som kampanjsamordnare gentemot Europarådet var därför inte ändamålsenligt. Formellt var delegationen NCC, men LSU:s starka roll innebar att delegationen i praktiken delade på rollen som NCC med LSU. Att NCC på detta sätt utvidgades till att även omfatta LSU var extra viktigt eftersom deras kampanj, genom medlen från Allmänna Arvsfonden, skulle pågå i ytterligare två år efter det att delegationens mandat som NCC gått ut. Genom ett delat ansvar för kampanjen tog Sverige idén om en kampanj ”av unga för unga” på allvar.

Delegationen samrådde även med Ungdomsstyrelsen och andra myndigheter som Sveriges Kommuner och Landsting och ombudsmännen om utformandet av kampanjen.

Delegationen och LSU arbetade fram en form för samverkan med tydlig roll- och arbetsfördelning som bäst gynnade den svenska kampanjen.

Delegationen tog på sig att:

- hålla i kontakterna med den europeiska kampanjen som Europarådet samordnade vilket bl.a. innebar att kommunicera aktiviteter och erfarenheter från den svenska kampanjen med Europarådet
- ansvara för att svenska representanter deltog i Europarådets seminarier och symposier
- uppmuntra olika initiativ och aktiviteter som ungdomar och andra aktörer ville genomföra i Sverige och att göra kampanjens slogan tillgänglig för dessa initiativ
- finansiera framtagandet av kampanjmaterial med logotyp
- säkerställa att även icke-organiserade ungdomar i Sverige utgjorde en tydlig målgrupp för kampanjen
- säkerställa samverkan med andra nyckelaktörer såsom Ungdomsstyrelsen, kommuner och andra offentliga myndigheter i Sverige.

I samråd med LSU beslutades vilka personer som skulle representera den svenska kampanjen vid olika Europarådsaktiviteter och

NCC-möten. Prioriteringen var gemensam. Den som bäst kunde representera kampanjen i det aktuella sammanhanget och samtidigt ta med sig erfarenheter tillbaka deltog i mötena.

Under kampanjen efterfrågade Europarådet löpande ungdomsrepresentanter som kunde medverka på deras olika aktiviteter och möten. I enlighet med logiken ovan ansåg delegationen att kampanjens samordnare på LSU och andra ungdomsrepresentanter var bäst lämpade att representera den svenska kampanjen i dessa aktiviteter.

LSU tog på sig huvudansvaret för att sprida den information som delegationen och LSU fick av Europarådet till kampanjens ungdomsaktivister genom sina medlemsorganisationer och via nyhetsbrev. Från 2007 ansökte deltagare i huvudsak om plats direkt till arrangören vilket innebar att delegationens roll som kontaktpunkt till Europarådet minimerades.

I den följande rapporteringen beskrivs de aktiviteter som arrangerades under tiden delegationen arbetade med kampanjen. Rapporteringen fokuserar på de aktiviteter som delegationen och LSU har genomfört i samverkan. LSU har i och med sin ytterligare finansiering från Allmänna Arvsfonden arrangerat ett antal aktiviteter utan delegationens aktiva insatser.

4.4.1 Aktiviteter i Sverige

Lansering av ”Alla olika – Alla lika”

Lanseringen av den svenska kampanjen ägde rum i november 2006. Delegationen gav LSU i uppdrag att i enlighet med organisationens eget förslag ansvara för genomförandet av lanseringen som ägde rum i samband med LSU:s årsmöte. Lanseringen samlade över 500 personer för att gemensamt inleda arbetet med *Alla olika – Alla lika*. Tal av bland andra statsrådet Nyamko Sabuni och kampanjens samordnare i Europarådet, Michael Raphael, varvades med interaktiva forum och debatter. Kvällen avslutades med en konsert och DJ. I och med att lanseringen genomfördes i samband med LSU:s årsmöte fick kampanjen en mycket bra ingång till Sveriges olika ungdomsorganisationer som är medlemmar i LSU.

Utbildningsdag ”Alla olika – Alla lika” – från ord till handling

Dagen efter lanseringen, och inom ramen för LSU:s årsmöte, genomförde delegationen och LSU en utbildningsdag för LSU:s medlemsorganisationer. Syftet med utbildningsdagen var att vidareutveckla frågan om hur ungdomsorganisationerna går från ord till handling i arbetet med kampanjen. 42 ungdomar från 25 olika ungdomsorganisationer deltog.

Programpunkterna var:

- att introducera ungdomar i frågor om mänskliga rättigheter med hjälp av Europarådets utbildningsmaterial Compass som innehåller metoder och övningar för ungdomars arbete med mänskliga rättigheter
- rättighetsperspektiv i skolan, introduktion till mänskliga rättigheter och kampanjen för barn- och elevskyddslagen
- idémöte med LSU:s kampanjsamordnare.
- Utvärderingen visar att deltagarna tyckte att innehållet var intressant och att talarna var bra. En svårighet var att lägga seminarierna på rätt nivå så att det skulle passa för alla deltagare då de hade olika kunskaper med sig i bagaget.

Kampanjmaterial och hemsida

Delegationen beslutade efter samråd med ungdomsorganisationer att stödja framtagandet av ett svenskt kampanjmaterial då det betraktades som viktigt för att profilera kampanjen utåt. LSU tog fram förslag på hur materialet skulle utformas och vilka produkter som borde prioriteras då de hade bättre kunskap om målgruppens önskemål. LSU tog också fram förslag på utveckling av en kampanjhemsida för att kommunicera budskapet från kampanjen på ett effektivt sätt. Delegationen finansierade kampanjmaterial och hemsidan vid två tillfällen.

Delegationen ansåg att en utdelning av kampanjmaterial till ungdomar var ett viktigt sätt att ge dem möjligheten att visa ett tydligt ställningstagande mot fördomar och diskriminering genom att sätta på sig ett märke, ett armband eller en t-shirt. Kampanjmaterial har delats ut på alla aktiviteter som LSU eller delegationen har arrangerat. Det material som togs fram var bland annat märken, t-shirtar, väskor, tält, armband, skärmar och vykort. Kam-

panjmaterialet har också varit viktigt för att skapa en igenkänning och möjliggöra ett enkelt sätt ställa sig bakom arbetet mot fördomar och diskriminering.

Delegationen menade vidare att det var viktigt att skapa en särskild hemsida för att kunna underlätta för såväl organiserade som icke-organiserade ungdomar att engagera sig i kampanjen.

Fram till mitten av december 2007 har över 50 000 personer varit inne på hemsidan som LSU ansvarar för. Den har varit och är ett viktigt forum för att sprida metodmaterial som LSU har tagit fram samt information om de olika aktiviteter som arrangerades.

MR-dagarna

Under de nationella MR-dagarna i Malmö hösten 2006 genomförde delegationen i samverkan med LSU en workshop med rubriken ”Hur kan man lära ut mänskliga rättigheter till ungdomar?” Workshopen gav en introduktion till Europarådets utbildningsmaterial Compass, med praktiska och kreativa övningar med lärare, informatörer och utbildningsansvariga som målgrupp. Seminariet hade över 50 deltagare och var mycket uppskattat vilket ledde till en ny förfrågan om deltagande på MR-dagarna 2007.

Europeiska året för lika möjligheter för alla

Delegationen hade även i uppdrag att samordna EU:s initiativ Europeiska året för lika möjligheter för alla under 2007 (EY07). Initiativet syftade till att motverka diskriminering och främja människors rätt till likabehandling. Europarådskampanjen var på så sätt en del i delegationens arbete med EY07 vilket bidrog till starka synergier mellan de två kampanjerna.²

Åsiktsfestivalen Urix

Delegationen tilldelade föreningen Gemensam Framtid medel ur *Alla olika – Alla lika* för att genomföra en åsiktsfestival ”Urix” under 2007 i Lidköping. Denna åsiktsfestival skulle vara en neutral arena för samhällsdebatt och inflytande frågor för unga i åldrarna

² Se mer under kapitlet Europeiska året för lika möjligheter för alla.

13–18 år. Arrangör var Föreningen Gemensam Framtid som består av Röda Korsets Ungdomsförbund, Riksorganisationen Ungdom mot Rasism, RFSL Ungdom samt Ungdomens Nykterhetsförbund.

Syftet med Urix är att stärka ungas (organiserade samt icke-organiserade) inflytande och hjälpa engagerade ungdomar att föra fram sin åsikt i samhället. Varje år arrangeras en sådan åsiktsfestival som ger unga i Sverige möjlighet att diskutera och pröva sina argument i olika samhällsfrågor samtidigt som de får verktyg för att kunna påverka på ett demokratiskt sätt.

Åsiktsfestivalen 2007 hade temat ”Alla olika – Alla lika” och fokuserade på mänskliga rättigheter och anti-diskriminering. Målet var att deltagarna på åsiktsfestivalen skulle få en ingående förståelse om mänskliga rättigheter samt ges verktyg för att utveckla sitt anti-diskrimineringsarbete.

Arrangemanget hade ungefär 500 deltagare mellan 13 och 18 år. Enkätundersökningen efter arrangemanget visade att majoriteten av deltagarna var mycket nöjda med åsiktsfestivalen. Hela 98 procent ansåg att de hade lärt sig något nytt och 96 procent trodde att de kommer att ha nytta av att ha deltagit i Urix.

RESPEKT – en serietidning mot diskriminering och kränkande behandling

En av delegationens andra kampanjer, Antidiskriminering i skolan, har under 2007 producerat en serietidning med syfte att informera barn och elever om barn- och elevskyddslagen³. Serietidningen möttes av en enorm efterfrågan och då den första upplagan var slut beslutade delegationen därför att använda medel från *Alla olika – Alla lika* för att delfinansiera ytterligare ett tryck. Beslutet grundades på att såväl kampanjernas syften som målgrupper är samstämmiga. Europarådskampanjen gavs även annonsutrymme i tidningen.

Deltagande i planeringsgruppen för avslutskonferensen ”All Different – All Equal: The End of the Beginning”

Delegationen deltog även som en av organisationerna i planeringen av avslutningskonferensen för den europeiska kampanjen, som

³ SFS 2006:67.

genomfördes i Malmö hösten 2007. Konferensen samlade beslutsfattare, medier samt aktiva i kampanjen från hela Europa och belyste bland annat jämställdhet och hedersrelaterat våld och förtryck. Ungdomsstyrelsen var ansvarig för genomförandet av konferensen.

Mänskliga rättighetsdilemman

Delegationen beslutade att använda delar av medlen inom *Alla olika – Alla lika* som en egeninsats i ett EU-finansierat projekt om mänskliga rättighetsdilemman⁴. Syftet med projektet är att konkretisera diskrimineringsfrågorna genom att problematisera mänskliga rättigheter och anti-diskriminering. Projektet innehåller två huvudaktiviteter – produktion av utbildningsmaterial och en interaktiv utställning. Projektet om MR-dilemman kommer att genomföras under 2008. Målgruppen för projektet är ungdomar mellan 12 och 16 år.

4.4.2 Gemensamma aktiviteter i Europa

Europarådet arrangerade gemensamma aktiviteter för alla deltagande länder i kampanjen *Alla olika – Alla lika*. Sverige har också deltagit i dessa aktiviteter som beskrivs nedan.

Lansering av ”All different – All equal”

Den europeiska kampanjen lanserades i Strasbourg den 1 juni 2006. Delegationen och LSU var båda representerade och i samband med lanseringen genomfördes även det första NCC-mötet i Strasbourg. Syftet med lanseringen var att skapa en gemensam plattform för alla de 48 deltagande länderna. Programmet för lanseringen gästades av politiker och organisationer som arbetar mot diskriminering och med ungdomar.

⁴ MR-dilemman.

European Youth Event, St. Petersburg

Delegationen fick i uppdrag att nominera två deltagare till en ungdomskonferens i september 2006 i St. Petersburg, Ryssland. Delegationen beslutade i samråd med LSU att bjuda in två representanter från Ungdom mot rasism att delta. Ungdom mot rasism är den riksorganisation som bildades som ett resultat av den förra svenska kampanjen 1995.

Diversity Youth Forum, Budapest

I oktober 2006 genomförde Europarådet en ungdomskonferens på temat mångfald i Budapest, Ungern. Delegationen fick åter uppdraget att nominera två deltagare till konferensen och tillsammans med LSU skickades förfrågan ut till medlemsorganisationerna inom LSU. Det resulterade i att en representant från RFSL Ungdom och en representant från Rädda Barnens Ungdomsförbund åkte till konferensen och representerade den svenska kampanjen.

4.5 Slutsatser och rekommendationer

4.5.1 Rätt styrform

En kampanj för unga av unga behöver en organisation som stöder just detta. En NCC eller kampanjkommitté bör väljas så att den på bästa sätt kan stödja kampanjens mål, dess aktiviteter och aktörer. Samverkan med LSU och deras kampanjledning har varit en förutsättning för att delegationen skulle få kampanjen att fungera på det sätt som syftet var.

Rekommendation:

Delegationen föreslår att genomförande organisationer, i detta fall NCC, väljs på ett sätt som kan stödja kampanjen optimalt i relation till dess syfte och målgrupp.

4.5.2 "Snabba pengar"

I enlighet med slutsatserna från den förra kampanjen 1995 vill delegationen betona vikten av att ungdomar ges möjlighet att ta ansvar och skapa egna initiativ inom kampanjer som denna. Kampanjen syftade till att uppmuntra och möjliggöra unga kvinnors och mäns deltagande i byggandet av fredliga samhällen. Kampanjen skulle innehålla aktiviteter som syftade till att öka kunskapen om mänskliga rättigheter och frågor om icke-diskriminering bland ungdomar. För att detta ska vara möjligt måste ungdomar få tillgång till finansiering för sina egna idéer. Hanteringen av medelstilldelningen bör vara så okomplicerad som möjligt och även tillåta utdelning av mindre summor. En bidragsorganisation som stöder detta kräver resurser, i form av personal och pengar. Delegationen bedömde att det inte fanns tillräckligt med resurser för att skapa en bidragsorganisation som skulle administrera ansökningsförfarandet till sådana ungdomsinitiativ.

Rekommendation:

Delegationen föreslår att man under kommande kampanjer finner former för frivilligorganisationer att på ett lätt sätt söka bidrag även i form av mindre summor för att kunna skapa och genomföra egna initiativ under det gemensamma temat.

4.5.3 Bred grupp av samarbetspartner skapar synergier

Delegationen valde strategiskt att arbeta nära LSU bland annat på grund av deras nätverk med ungdomsorganisationer i Sverige. Genom en bred grupp av samarbetspartner når man ofta framgång. Ingen av aktörerna i kampanjen hade ensam lyckats nå ut på så bred front. Många samarbetspartner i kampanjen var också med på andra arrangemang under året vilket gav naturliga tillfällen att profilera *Alla olika – Alla lika* samt skapa nya kontakter och nätverk. Med andra ord, samarbete med många organisationer skapar synergier för kampanjen att synas och nå fler människor med budskapet om anti-diskriminering.

Rekommendation:

Delegationen föreslår att liknande kampanjer bör ha som tydlig målsättning att inleda samarbetet med en bred grupp av organisationer och aktörer för att kunna förmedla budskap, skapa synergier och stödja erfarenhetsutbyte.

4.5.4 Strukturer tar tid att sätta sig

Under arbetet med kampanjen blev det tydligt att det tar lång tid att bygga upp strukturer som är lämpliga för att arbeta så pass stort och brett som kampanjen syftade till. LSU och delegationen upplevde att det tog tid innan kampanjen verkligen drog igång, eftersom det tog mycket tid och kraft på att bygga varaktiga och långsiktiga relationer. Planering är ett viktigt skede i alla projekt för att kunna skapa en stark bas att jobba utifrån. Det är därför betydelsefullt att ge kampanjer som denna bra förutsättningar att ha tillräckligt med tid för planering för att säkerställa att de uppsatta målen nås.

Rekommendation:

Delegationen föreslår att planeringskedet hos liknande kampanjer ges central uppmärksamhet och nödvändig tid då det är en viktig förutsättning för att nå önskade resultat.

4.5.5 Kampanj- och informationsmaterial

Kampanj- och informationsmaterial har varit en viktig del av den övergripande kommunikationsstrategin för kampanjen. Med hjälp av materialet har man på ett effektivt och inte minst synligt sätt profilerat kampanjen och dess budskap på de aktiviteter som har arrangerats. Profilmaterial har gjort det möjligt för ungdomar och andra att omedelbart ta ett ställningstagande mot fördomar och diskriminering genom att sätta på sig ett märke, ett armband eller ett nyckelband.

Hemsidan har varit och är fortfarande en viktig resurs då man kan hänvisa intresserade ungdomar och andra till hemsidan för mer information om hur de kan bli aktiva. Samtidigt är hemsidan viktig

för att sprida producerat material och informera om kommande aktiviteter.

Rekommendation:

Delegationen förslår att kampanjer med liknande informations-spridningsuppdrag skapar en tydlig kommunikationsstrategi som är anpassad till de målgrupper kampanjen riktar sig till.

5 Slaveri då och nu

Delegationen fick genom tilläggsdirektiv i juli 2007¹ i uppdrag av regeringen att i samverkan med organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och mot rasism och diskriminering, bl.a. afrikanska grupper i Sverige, genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande.

Utöver att uppmärksamma den transatlantiska slavhandeln fick delegationen även i uppdrag att uppmärksamma nutida problem i Sverige i relation till slaveri som mänskliga rättigheter, rasism, diskriminering och människohandel. Projektet hade en budget på totalt 400 000 kronor.

Delegationen tillsatte en projektledare på halvtid i fyra månader för att leda arbetet. Projektet beskrivs i detta avsnitt.

5.1 Syfte och mål

Uppdragets syfte var att öka kunskapen och medvetenheten om det transatlantiska slaveriet, nutida problem med slaveri samt lyfta fram mänskliga rättigheter och människors lika värde som princip.

I direktiven kan följande uppdrag/mål utläsas:

- Delegationen ska genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande.
- Vid genomförandet av uppdraget ska delegationen uppmärksamma nutida problem som rör frågor om mänskliga rättigheter i Sverige, t.ex. rasism, diskriminering och människohandel, i ett historiskt sammanhang och ur ett könsperspektiv.

¹ Dir. 2007:114.

- Vidare ska aktiviteterna utformas och genomföras i nära samverkan med organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och mot rasism och diskriminering, bl.a. afrikanska grupper i Sverige.

Delegationens övergripande direktiv att stödja offentliga myndigheters arbete med mänskliga rättigheter i Sverige och att öka kunskapen om mänskliga rättigheter bland vissa målgrupper däribland ungdomar har lett till att det har varit viktigt för delegationen att länka samman Sveriges roll i både dåtida och nutida former av slaveri med människorättsfrågor.

Med utgångspunkt i direktivet valde delegationen att kalla projektet ”Slaveri då och nu”, ett namn som täcker uppdragets olika perspektiv och infallsvinklar.

5.2 Målgrupp

Målgruppen för uppdraget var allmänheten. Kunskap och medvetenhet om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln är överlag mycket låg i Sverige då det inte är något som generellt informeras om eller lärs ut i skolor.

5.3 Metod och resultat

Delegationen fokuserade inledningsvis på att skapa en plattform för samarbete med andra organisationer. Afrikanska grupper omnämns särskilt i direktiven som samverkanspartner. Delegationen öppnade således för diskussion med afrikanska grupper representerade i Sverige. Det blev naturligt att inleda ett samarbete med de afrikanska gruppernas paraplyorganisation Afrosvenskarnas Riksförbund (ASR), och dess samarbetspartner Centrum mot rasism (CMR) som också är en paraplyorganisation som arbetar mot rasism, främlingsfientlighet och diskriminering av bland annat afrikanska grupper. Förväntningar och önskemål diskuterades vilket utgjorde en grund för vidare diskussioner som fördes inom delegationen när beslut om aktiviteter skulle tas.

Utifrån den externa och interna dialogen valde delegationen två huvudaktiviteter:

- att ta fram ett kunskapsmaterial om dåtida och nutida former av slaveri i Sverige riktad mot högstadieskolor
- att genomföra högtidlighållanden om avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln.

Högtidlighållanden blev till två markeringar, den 9 oktober och den 2 december med fokus på den sistnämnda som tillät längre tid för planering.

Delegationen såg ett värde i att ha två mycket olika aktiviteter, ett högtidlighållande som hedrar minnet av de berörda av dåtida och nutida slaveri och ett studiematerial för lärare och elever på högstadiet som långsiktigt kan komma att säkerställa att historien om dåtida och nutida former för slaveri i Sverige och lärdomar av detta inte glöms bort.

5.3.1 Utbildningsmaterial

Syfte och mål

I Skolverkets kursplan i historia står det inget explicit om att man ska undervisa om slaveri (att jämföra med t.ex. folkmord och krig) och inte heller om Sveriges roll i relation till slaveriet. Man kan dock konstatera att lektioner i historia kan behandla den transatlantiska slavhandeln då kursplanen framhäver vikten av att högstadieelever känner till utvecklingen i några ledande världsmakter under olika tidsepoker samt har insikt i hur stora samhällsliga omvälvningar har förändrat människors livsvillkor. Många skolor undervisar visserligen i den transatlantiska slavhandeln men inte om Sveriges roll i den. Detta kan bland annat bero på att material på detta tema är mycket sparsamt förekommande.

FN:s generalförsamling uppmanar medlemsländerna att bland annat att ta fram studiematerial om ämnet. Genom att lära om slaveriet kan man få en ökad förståelse för den rasism och diskriminering som förekommer i dagens samhälle påpekar generalförsamlingen vidare i sin resolution.² Av denna anledning, samt efter samtal med olika aktörer som även uppmärksammat detta behov

² A/RES/61/19.

särskilt vad gäller Sveriges roll, beslutade delegationen att särskilt rikta sig till målgruppen högstadieelever genom att fram ett studiematerial för lärare och elever. Syftet med studiematerialet ska således vara att öka medvetenheten hos högstadieelever om den transatlantiska slavhandeln, och specifikt om Sveriges roll i den, men också informera om nutida former av slaveri. Slaveri är inte enbart en historisk företeelse utan existerar än i dag, också i Sverige, dock i andra former som trafficking och människohandel som utförs av kriminella aktörer. Studiematerialet syftar också till att öka kunskapen om rasism och diskriminering som efterverkningar av den slavhandel som avskaffades för 200 år sedan.³

Studiematerialets upplägg och innehåll

Materialet innehåller tre delar: ett studiematerial för elever, en lärarhandledning och arbets- och diskussionsuppgifter. Utgångspunkten för framtagandet av materialet är att slaveri är ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Studiematerialet är indelat i olika kapitel som beskriver den transatlantiska slavhandeln från slavhandelns början, livet som förslavad, motstånd mot slaveriets avskaffande för att sedan beskriva dagens efterverkningar som rasism och diskriminering. Varje avsnitt om den transatlantiska slavhandeln tar avstamp i ett internationellt perspektiv för att sedan fokusera på Sveriges roll. I materialets sista avsnitt beskrivs nutida former av slaveri som exempelvis människohandel och tvångsarbete. Fokus ligger även i detta avsnitt på Sveriges roll och situationen i Sverige.

Genomförande

I arbetet med att ta fram lärarmaterialet bildades en referensgrupp med organisationer som på olika sätt arbetar med frågor om dåtida och nutida former av slaveri. Referensgruppen bestod av: ASR, CMR, ECPAT, Kvinna till Kvinna och Amnesty Business Group. Även Forum för levande historia var med i referensgruppen eftersom de har stor erfarenhet av att utveckla läromaterial om bland annat förintelsen och mänskliga rättigheter.

³ A/RES/61/19.

Design- och kommunikationsbyrån Fidelity anlätades för att författa materialet och göra layouten för lärmaterialet. Referensgruppen har bidragit med textunderlag där deras specifika infallsvinklar till framtagandet av lärmaterialet har beaktats. De har även granskat texterna utifrån sina olika expertkunskaper. Delegationen har hållit i kommunikationen mellan alla inblandade och stämt av arbetet med intentionerna i direktiven.

Resultat

Ett studiematerial till högstadieskolor om den transatlantiska slavhandel och nutida former av slaveri håller på att produceras och kommer våren 2008 att tryckas i 15 000 exemplar. Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln har tidigare inte varit en del av svensk undervisning och detta nyproducerade material anser delegationen därför fyller ett tomrum. Materialet kommer att distribueras till alla högstadieskolor i Sverige utan kostnad under april månad 2008. Förhoppningen är att lärare använder sig av materialet i sin undervisning om den transatlantiska slavhandeln och om nutida frågor om diskriminering och mänskliga rättigheter.

5.3.2 Högtidlighållande

Manifestation den 2 december 2007

Den 2 december är FN:s årliga internationella dag för avskaffande av slaveri. Delegationen valde att markera denna dag genom att arrangera ett fackeltåg från Mynttorget till Kungsträdgården i Stockholm med efterföljande program på scenen i Kungsträdgården.

Syfte och mål

Syftet med arrangemanget den 2 december var att uppmärksamma den transatlantiska slavhandeln och dess nutida konsekvenser samt nutida former av slaveri. Målet var att få allmänheten mer medveten om Sveriges historia som slavhandlare och nutida problem vi står inför vad gäller nutida former av slaveri.

Program i Kungsträdgården – Utdelning av svarta ljus

Den 2 december samföll 2007 med första advent. Dagarna före manifestationen delades därför 20 000 svarta stearinljus ut på gator och torg i Stockholm och människor uppmuntrades att tända ett svart ljus i adventsljusstaken för att uppmärksamma dagen och hedra offren för dåtida och nutida former av slaveri. Svarta ljus valdes för att de symboliserar en sorgfärg samt därför att de blev en stark kontrast till de traditionella vita.

Statsrådet Nyamko Sabuni medverkade på första advent i TV4:s nyhetsmorgonprogram där hon tände ett svart ljus i deras adventsljusstake.

Fackeltåg

På eftermiddagen den 2 december samlades ett åttiotal personer på Mynttorget i Gamla Stan. Med tända facklor gick tåget till Kungsträdgården där det var program på scen. Ett fackeltåg var ett synligt men värdigt sätt att uppmärksamma dagen och dem som genom historien har fått sina mänskliga rättigheter kränkta genom att vara förslavade. Samtidigt var det ett sätt för människor att ta ett aktivt ställningstagande mot slaveri, dåtida som nutida, och mot rasism genom att tända en fackla och gå med i tåget.

Kungsträdgården

Scenen i Kungsträdgården var strategiskt vald för att fånga förbipasserande och julhandlare. Programmet på scenen inleddes med tal av statsrådet Nyamko Sabuni, som framhöll vikten av att den svenska staten erkänner Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln. Representanter från ASR och CMR talade om den transatlantiska slavhandeln och dess efterdyningar i dagens samhälle medan representanter från ECPAT, Amnesty Business Group och Kvinna till Kvinna talade om nutida former av slaveri. Artisterna Åsa Jinder samt Sharon Dyall och Tommy Berndtsson underhöll. Det beräknades ha varit cirka 150 personer som tog del av programmet på scenen i Kungsträdgården.

Resultat

Programmet nådde förutom de direkta deltagarna även ut i landet genom att manifestationen fick bra medietäckning i ett flertal rikstidningar samt på TV4 och SR P1. Utdelning av svarta ljus inför arrangemanget bidrog till att skapa uppmärksamhet kring manifestationen både hos medier och hos allmänheten.

5.3.3 Minnesmöte den 9 oktober

Delegationen var medarrangör av ett minnesmöte den 9 oktober tillsammans med ASR och CMR. Mötet uppmärksammade minnet av den 9 oktober 1847 då de sista svenskägda slavarerna friköptes av den svenska staten på kolonin St. Barthélemy i Västindien. 2007 var det således 160 år sedan slaveriet slutligen avskaffats i Sverige. Syftet med minnesmötet var att skapa en medvetenhet och kunskap om denna dag då Sverige avskaffade slaveriet.

Minnesmötet arrangerades i Grilliska Huset i Gamla Stan. Grilliska huset utgjorde en passande inramning för minnesdagen eftersom svenska affärsmän på artonhundratalet som tjänade på slavhandeln ofta träffades i Grilliska huset och gjorde upp sina affärer.

Totalt kom cirka 100 personer för att ta del av ett program där både statsrådet Nyamko Sabuni, Anna Karin Hammar, präst i Svenska kyrkan, Barbro Holmberg, f.d. migrationsminister, och Elisabet Qvarford, ledamot i delegationen, medverkade.

5.3.4 Studieresa

Det finns fortfarande mycket material att studera för att klargöra Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln. CMR och ASR kommer under våren 2008 genomföra en studieresa till arkiv i Sverige och Frankrike⁴ för att samla in ytterligare information om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln. Resultatet från deras forskning kommer att presenteras för delegationen i slutet av maj 2008.

⁴ Mycket information om Sveriges verksamhet på kolonin St. Bathélemy finns i arkiv i Frankrike.

5.4 Slutsatser och rekommendationer

5.4.1 Direktiven

En utmaning i projektet var innehållet i direktiven som uppmärksammade både den transatlantiska slavhandeln och nutida former av slaveri. De organisationer som arbetar med att uppmärksamma den transatlantiska slavhandeln såg det som olyckligt att även nutida former av slaveri skulle uppmärksammas, eftersom de befarade att det kunde reducera uppmärksamheten på 200-årsjubileet och ta fokus från Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln.

En annan oro som uttrycktes var att dåtida och nutida former av slaveri skulle förväxlas eller sammankopplas med varandra. Referensgruppen ansåg det vara mycket viktigt att visa på de olika former av samhälleliga förutsättningar som särskiljer dem. Den transatlantiska slavhandeln var till exempel en laglig slavhandel där staten var en aktör. Nutida former av slaveri är olagliga och genomförs av kriminella aktörer. Under arbetet har det varit viktigt att dåtida och nutida former av slaveri inte sammankopplas eller att nutida former för slaveri uppfattas som ett resultat av dåtida former. De gemensamma nämnare som finns är dock också tydliga, framför allt brottet mot de förslavadas mänskliga rättigheter samt den ofrihet och det utnyttjande av människor som slaveri i alla former innebär.

Det bör dock påpekas att FN:s generalförsamling inte har ett nutida perspektiv vad gäller vår samtids former av slaveri i sin resolution. Att ta in nutida former för slaveri i uppdraget är dock mer i linje med delegationens övergripande uppdrag om mänskliga rättigheter i Sverige i dag.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att de viktigaste skälen till att inkludera olika och till en del konkurrerande aspekter i en kampanj tydligt framgår i kommande direktiv för att undvika missförstånd och onödiga spänningar mellan olika intressenter.

5.4.2 Förändring tar tid

Medvetenheten kring Sveriges roll som slavhandlare i den transatlantiska slavhandeln är liten. Ett kortsiktigt projekt på fyra månader är inte tillräckligt för att öka medvetenheten hos allmänheten. Detta var orsaken till att delegationen valde att ta fram ett lärarmaterial som har mer långsiktighet. Genom lärarmaterialet hoppas delegationen att projektet ”Slaveri då och nu” kan få mer långtgående effekter och göra ungdomar och kommande generationer mer medvetna om Sveriges historia för att på så sätt också bättre kunna hantera och förstå sin samtid.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att Sveriges del i olika internationella människorättsbrott som den transatlantiska slavhandeln på ett tydligare sätt finns med i kursplanerna i historia och/eller samhällsorientering.

5.4.3 Spridning ut i landet

Delegationen har som strategi att sprida sina aktiviteter runt om i landet. I och med den korta tiden för detta projekts genomförande kunde inte denna ambition infrias utan arbetet fick en tydlig huvudstadsdominans. Lärarmaterialet får dock en nationell spridning eftersom det kommer att skickas ut till alla högstadieskolor i Sverige. Sex månader är även ytterst liten tid för att skapa en strategi, planera och genomföra ett projekt av denna dignitet.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att kommande projekt av denna dignitet ges längre tid för planering och genomförande för att visa på dess vikt och för att kunna uppnå önskat resultat. Delegationen rekommenderar också att aktiviteterna sprids geografiskt över landet.

6 Anti-diskriminering i skolan

I detta avsnitt beskrivs projektet ”Antidiskriminering i skolan”(ADIS) som delegationen beviljades medel till av EU-kommissionen.

6.1 Ny lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Riksdagen har fattat beslut om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever genom lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever¹. Lagen trädde i kraft i april 2006 och omfattar förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, grund- och gymnasieskola samt kommunal vuxenutbildning.

Den nya lagens syfte är att förtydliga skolans ansvar för att garantera alla barns och elevers trygghet i skolan. Skolan ska främja och skydda barns och elevers lika rättigheter samt motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och/eller funktionshinder. Den ska också förhindra annan kränkande behandling, till exempel mobbning.

Förbudet mot diskriminering innebär bland annat att rektor, lärare eller annan personal inte får missgynna ett barn eller en elev på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och/eller funktionshinder, eller utsätta ett barn eller en elev för trakasserier eller annan kränkande behandling. De har också ansvaret för att aktivt förebygga och motverka att diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling drabbar någon elev.

¹ SFS 2006:67.

Om rektor, lärare eller annan personal inte följer lagen ska skolan dels betala skadestånd till barnet eller eleven för kränkning, dels ersätta annan skada som har orsakats av försumligheten.

Jämställdhetsombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Handikappombudsmannen och Barn- och Elevombudet (på Skolverket) övervakar alla efterlevnaden och tillämpningen av lagen. De har också ett gemensamt uppdrag att sprida information om lagen. Förutom att sprida denna information ger Barn- och Elevombudet även råd om lagens tillämpning. Barnens rättigheter övervakas också av Barnombudsmannen, vars huvuduppgift är att främja barns och ungdomars rättigheter och intressen enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

6.2 Informationsaktiviteter för att sprida kunskap om anti-diskriminering

Europeiska unionen framhöll i en promemoria 2006² att statliga myndigheter ofta har inblick i vilken information som behövs för att allmänheten ska kunna erhålla nödvändig kunskap om diskriminering och kränkande behandling.

Europeiska unionen uppmuntrade därför sina medlemsstater i början av 2006 att ansöka om medel för informationskampanjer som syftade till att skapa medvetenhet om och motverka diskriminering och dess följder. Projekten kunde ses som så kallade awareness-raising inför "Europeiska året för lika möjligheter för alla" som skulle pågå under 2007.

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige ska stödja det långsiktiga arbetet med att skapa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige, vilket inbegriper strategisk och samordnad spridning av information och kunskap till allmänheten och offentliga institutioner om mänskliga rättigheter och anti-diskriminering.

I direktiven finns gruppen ungdomar utpekade som en särskilt viktig målgrupp att nå med information och kunskap om mänskliga rättigheter och anti-diskriminering.

Delegationen såg informationskampanjen som en möjlighet till att sprida kunskap och information om den nya lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och

² "Note to the members of the committee for the community action programme to combat discrimination" (2001- 2006) – A13/002/2006.

elever och samtidigt inleda ” Europeiska året för lika möjligheter för alla” genom att skapa en gemensam projektansökan tillsammans med DO, JämO, HomO, HO, BO och BEO.

Ett samarbete inleddes med ovanstående myndigheter och en samfinansierad EU-ansökan skickades in. Besked om beviljade medel till ADIS-projektet kom under hösten 2006.

6.3 Syfte

Syftet med ADIS-projektet var att höja skolbarnens, ungdomarnas samt skolpersonalens medvetenhet om den nya lagen och att därigenom främja lika rättigheter för barn och elever samt bekämpa diskriminering i skolan oavsett orsak.

Syftet var vidare att stimulera elever och skolpersonalens samarbete så att de tillsammans arbetade för att alla elevers rättigheter ska respekteras och skyddas. ADIS-projektet omfattade diskriminering på grund av kön, etniskt ursprung, religion eller tro, sexuell läggning och/eller funktionshinder.

6.3.1 Målgrupp

Den primära målgruppen för ADIS var skolbarn i åldrarna 12–16 år. Denna målgrupp valdes för att komplettera andra initiativ som ombudsmännen och Skolverket redan tagit för att förbättra ungdomars och vuxnas medvetenhet om lagen.

Ett annat skäl till valet av målgrupp var resultaten från Forum för levande historias och Brottsförebyggande rådets intoleransrapport från 2004³. I rapporten har man studerat skolungdomars attityder i frågor som handlar om islamofobi, homofobi, antisemitism och främlingsfientlighet. Rapporten visade att 13 procent av flickorna och 15 procent av pojkarna från årskurs 8 till gymnasiets tredje år någon gång hade blivit retade för sitt ursprung samt att 9 procent av pojkarna hade utsatts för hot på grund av sitt ursprung.

Rapporten visade vidare att ungdomar som ger uttryck för främlingsfientliga attityder också tenderar att ha negativa attityder mot muslimer, judar och homosexuella. Det finns ett tydligt

³ ”Intolerans - Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga” Forum för levande historia och Brottsförebyggande rådet 2004.

mönster av skillnader mellan könen i inställningen till de olika grupperna. Flickor tenderar överlag att vara mer positivt inställda än pojkar. Enligt Skolverkets rapport Attityder till skolan 2003⁴ menade var fjärde elev i år 7–9 och gymnasiet att det förekom rasism på skolan. Detta gällde både grund- och gymnasieskolor. Även var femte lärare ansåg att det förekom rasism på skolan. Samma rapport uppgav att mer än var femte elev, lärare och förälder också menade att det förekom våld på skolan.

Den sekundära målgruppen för ADIS-projektet var rektorer och lärare och övrig skolpersonal, eftersom dessa grupper ansvarar för det målinriktade och planmässiga arbete för att främja lagen och dess syften samt för att följa och genomföra innehållet i den.

6.4 Metod och resultat

Delegationen valde inledningsvis att utse en projektledare och bilda en styrgrupp. Tillsammans med JämO, DO, HomO, HO, BEO och BO utsåg projektledaren representanter till styrgruppen. Styrgruppen bestod av representanter från ovanstående organisationer och deras roll var att stötta projektledaren och projektet med kunskap och stöd från sina respektive specialområden. Styrgruppen hade också det övergripande kvalitativa ansvaret för projektets olika delar. Projektledaren ansvarade för det övergripande och administrativa arbetet.

Bland de referensorganisationer som bidrog och stöttade projektet fanns stiftelsen Friends, som arbetar med att förhindra mobbning i skolor, Sveriges elevråd (SVEA), som stöder ungdomsråd i skolor samt Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) som har ett stort nätverk av ungdomsorganisationer.

Styrgruppen och delegationen enades om tre olika aktiviteter som tillsammans skulle utgöra ADIS-projektet:

1. En pilotutbildning för instruktörer
2. Ett seminarium om anti-diskriminering
3. En serietidning på temat anti-diskriminering och den nya lagen

⁴ Skolverket Rapport 243- 2004.

6.4.1 Pilotutbildning för instruktörer

Syfte och mål

För att nå ut till målgruppen ungdomar i åldrarna 12–16 år utformades och genomfördes en utbildning i den nya lagen för instruktörer. Syftet med utbildningen var att skapa medvetenhet och kunskap om den nya lagen och att ge deltagarna motivation och möjlighet att sprida denna kunskap vidare i utbildningsinsatser i sina egna led.

Målet med pilotutbildningen var att utbilda 30 (15+15) elevinstruktörer om lagens innehåll och innebörd.

Instruktörer från SVEA och Friends

Instruktörerna kom från två olika elevorganisationer, Sveriges elevråd SVEA⁵ och Stiftelsen Friends⁶. Båda organisationer har starka och hållbara kanaler i skolorna vilket gjorde dem till strategiska organisationer att erbjuda instruktörsutbildningen till. Efter pilotutbildningens genomförande var instruktörernas roll att utbilda elever och kamratstödjare i skolor runt om i landet i den nya lagen.

Genomförande

Projektledaren stod för utformningen av och innehållet i pilotutbildningen. Det visade sig i samtal med SVEA och Friends att instruktörerna hade olika behov av hur utbildningen skulle genomföras och på vilka tider den skulle ges. De instruktörer som arbetade aktivt i SVEA var skolelever. De hade därför endast möjlighet att delta i pilotutbildningen efter skoltid. De som var aktiva och arbetade inom Friends var å andra sidan anställda av organisationen och kunde följa utbildningen på arbetstid.

Detta resulterade i att pilotutbildningen gavs vid två olika tillfällen under våren 2007.

⁵ SVEA är en samarbetsorganisation av och för elevråd och har funnits sedan 1994. Varje år anordnar SVEA nationella träffar där deltagare från hela Sverige utbildas, inspireras och utbyter erfarenheter. SVEA är partipolitiskt obunden.

⁶ Stiftelsen Friends grundades 1997 och utbildar elever, skolpersonal och föräldrar i hur man förhindrar mobbning och annan kränkande behandling.

Utbildningarna hade följande inslag:

1. Introduktion till de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen.
2. Nyheter i lagen, definitioner samt information om hur man som elev kan klaga om lagen inte följs.
3. Barn- och elevombudets (BEO:s) arbete.
4. Diskriminering på grund av kön, etniskt ursprung, religion eller tro, sexuell läggning och/eller funktionshinder.

Resultat

Drygt 40 deltagare från Friends och SVEA deltog i utbildningarna.

Utvärderingen av utbildningen visade att initiativet var mycket uppskattat och att deltagarna ansåg att de hade fått relevant och mycket användbar kunskap om lagen. Utvärderingen visade också att deltagarna efterfrågade specifika fall och information, samt fördjupad kunskap om diskrimineringsgrunderna och lagen.

Utbildningshäfte

Som ett resultat av utvärderingen beslutade delegationen att ta fram ett utbildningsmaterial som instruktörerna, lärare och elever kunde använda för att sprida information om den nya lagen.

I maj 2007 tillsattes en skribent för att författa utbildningsmaterialet. Utbildningsmaterialet utformades till ett litet häfte som fick namnet "Re-agera". Syftet med häftet var att stimulera och engagera lärare och elever i att ta reda på mera om den nya lagen.

Materialet trycktes i 10 000 exemplar och distribuerades av Friends och SVEA.

6.4.2 Seminarium om anti-diskriminering

LSU höll sitt representantskapsmöte den 1 november 2006. Under representantskapsmötet anordnades ett seminarium om antidiskriminering och ungdomar. Målgruppen var ungdomar från de ungdomsorganisationer som deltog på representantskapsmötet.

Syfte och mål

Syftet med seminariet var att ge deltagarna en grundutbildning i mänskliga rättigheter och kunskap om den nya lagen. Målet var att få omkring 30 deltagare från olika ungdomsorganisationer att delta i seminariet.

Genomförande

Seminariet hölls i Stockholm hösten 2006. Programmet för seminariet bestod av tre delar:

1. Ungdomar och mänskliga rättigheter med fokus på antidiskriminering och likabehandling.
2. Lika rättigheter i skolan – vad betyder det?
3. *Alla olika – alla lika* – från ord till handling⁷.

Under seminariet medverkade bland annat representanter från delegationen, LSU och Friends.

Resultat

I seminariet deltog 42 ungdomar från 25 olika ungdomsorganisationer. Utvärderingen visade att deltagarna fann innehållet intressant och att talarna uppskattades. Flera ansåg att det var bra att koppla samman mänskliga rättigheter och lagen mot kränkande behandling med ungdomskampanjen *Alla olika – Alla lika*, eftersom kampanjen är en lämplig kanal för ungdomsorganisationer att engagera sig i när det gäller kampen mot diskriminering.

6.4.3 Utformning av serietidning

I ett tidigt skede under projektplaneringen diskuterades hur man på bästa sätt skulle nå målgruppen ungdomar med information om den nya lagen. Man beslutade att bjuda in representanter för de ungdomsorganisationer som medverkade i projektet.

⁷ Se också kapitlet ”*Alla olika – Alla lika*”.

Representanterna från SVEA och BO föreslog att man skulle framställa en serietidning, eftersom tecknade serier är kreativa och användbara kommunikationsverktyg som ungdomar ofta använder.

Syfte och mål

Syftet med serietidningen var att sprida tillgänglig kunskap om lagens innebörd samt följderna av diskriminering och mobbning. Det kvantitativa målet var att nå 250 000 ungdomar i målgruppen med information om den nya lagen.

Genomförande

Det första steget var valet av ett förlag som kunde finna serietecknare och skapa serietidningen. Delegationen var angelägen om att tidningen skulle bli en populär och attraktiv produkt, vilket ledde till att valet av serietecknare blev avgörande. En studie av serietidningar och olika erfarenheter av att skapa en tidning genomfördes initialt. Analysen visade att några av de mest populära serietecknarna i Sverige är knutna till förlaget Kartago⁸. Samarbetet med detta förlag inleddes därför hösten 2006. Teckningar och information om den nya lagen kompletterades med vanliga frågor⁹ från olika perspektiv. Förlaget stod även för layout av tidningen.

Återkoppling från referensgrupp

I juni 2007 anordnade BO ett möte med en referensgrupp för att testa en preliminär version av tidningen. Syftet var att få återkoppling på teckningarna, informationsavsnittet och om tidningen gav ungdomar den information de behövde. Återkoppling gjorde det möjligt att förbättra tidningen ytterligare.

Referensgruppen underströk vikten av att arbeta för att tidningen nådde fram till lärare och elever i klassrummet. Att sätta tidningen i ett informationsställ i korridoren kunde lätt leda till att ingen läste eller använde den.

⁸ Kartago Förlag ger ut böcker med bra historier, humor och bilder. De fylls ofta med tecknade serier, fotografier och humoristisk samhällskritik (www.kartago.se 2008).

⁹ FAQ, frequently asked questions.

RESPEKT för alla

Serietidningen fick namnet RESPEKT. Ett av målen var att serietidningen skulle vara tillgänglig, attraktiv och nå samtliga elever. I samtal med HO och Myndigheten för handikappolitisk samordning, (Handisam), fick projektet kunskap om hur man gjorde tidningen tillgänglig för personer med olika funktionsnedsättningar. Ett sätt var att göra om tidningen till PDF-format och för nedladdning på olika webbplatser. Cd-skivor spelades också in med så kallad Daisy-teknik¹⁰ så att ungdomar som är synskadade eller har lässvårigheter också kunde ta del av RESPEKT. På cd:n fanns tidningen i fulltext med ljudfiler, och röster förklarade teckningarna och bilderna och läste textavsnitten.

Spridnings- och marknadsföringsstrategier

Styrgruppen beslutade till att börja med att trycka upp 100 000 exemplar av RESPEKT. För att få rektorer och lärare intresserade av tidningen skapades ett reklammaterial för RESPEKT som skickades ut till alla rektorer i berörda skolor tillsammans med ett brev undertecknat av BEO. Som en del av marknadsföringsstrategin sattes annonser om RESPEKT in i facktidningar för pedagoger vid sex olika tillfällen.

Hamsterpaj

För att nå barn och skolungdomar ansåg delegationen att spridningsstrategin behövde kompletteras med en kanal som gav eleverna direkt tillträde till projektet. Detta löstes genom ett samarbete med ett chattforum. Delegationen beslutade att anordna en informationskampanj tillsammans med en av de största ungdomssajterna, kallad Hamsterpaj¹¹. Här presenterades RESPEKT i sex avsnitt under sex veckor.

¹⁰ DAISY står för digitalt anpassat informationssystem och är en öppen, internationellt etablerad standard och teknik som strukturerar ljud, text och bild på ett sätt som gör det enklare att söka i och läsa texten.

¹¹ www.hamsterpaj.se

Resultat

Den första upplagan på 100 000 exemplar tog slut inom loppet av en vecka och Skolverket hade snart en lång lista på förfrågningar om fler exemplar av tidningen. Med hjälp av extra medel kunde en ny upplaga på ytterligare 150 000 exemplar tryckas upp. Det fanns även en stor efterfråga på Daisy-cd och delegationen beslutade därför att göra ytterligare 500 exemplar av cd:n. Den andra upplagan av tidningen tog också snabbt slut och ett tredje omtryck på 100 000 ex. av tidningen gjordes. Totalt har tidningen hittills tryckts i 350 000 exemplar.

Informationskampanjen på Hamsterpaj fick mellan 2 600 och 4 800 unika besökare per dag. Totalt hade RESPEKT-avsnitten 86 300 visningar under projektet.

6.5 Slutsatser och rekommendationer

I detta avsnitt beskrivs de slutsatser som delegationen har dragit under ADIS-projektet och rekommendationer för framtida projekt presenteras.

6.5.1 Projekt behöver en uppgiftsorienterad projektorganisation

Projektet ADIS byggde på att projektledaren samt de aktörer som ingick i projektet tillsammans utformade tre olika delar. Samarbetet i projektet har överlag fungerat bra men det ställde höga krav på att samtliga aktörer var uppgiftsorienterade och inte hamnade i diskussioner där olika intressen gick före den gemensamma uppgiften. För att skapa en välfungerande och uppgiftsorienterad projektorganisation är det viktigt att medlemmar som ingår i framtida projekt ges förutsättningar att använda sin expertkunskap för att skapa engagemang och motivation. Det kan vara bra att de som ingår i ett projekt löpande diskuterar hur de på bästa sätt kan arbeta målfokuserat.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att man tidigt i kommande projekt skapar en organisation med tydliga roller och mål som är kända och accepterade av alla.

6.5.2 Sök upp och använd befintliga nätverk

Om målgruppen i ett projekt är ungdomar och skolbarn är det viktigt att söka upp befintliga fungerande nätverk och arenor där skolbarn och ungdomar befinner sig. Det kan t.ex. vara frivilligorganisationer och ungdomssajter. I ADIS-projektet använde delegationen befintliga nätverk och hållbara kanaler som ombudsmännen, SVEA och Friends redan hade upparbetat. En annan praktisk lösning för att nå lärare som projektet använde sig av var att använda Skolverkets kuvert när material och information skickades ut. Att använda Skolverket som avsändare signalerade att informationen som skickades var speciellt riktad till skolpersonal.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att man i kommande projekt använder sig av befintliga nätverk och arenor snarare än att skapa nya.

6.5.3 Arbetet med referenspersoner

I förarbetet med att formulera EU-ansökan träffade delegationen tillsammans med representanter från ombudsmännen en grupp ungdomar för att dryfta hur man på bästa sätt når ungdomar med information om den nya lagen. Ungdomarna betonade att det var viktigt att appellera till ungdomars intresse och lust. De föreslog därför att projektet skulle ha som mål att bland annat ta fram en serietidning. Detta mål skrevs sedan in i ansökan och blev en av de viktigaste ingredienserna i hela projektet. Referensgrupper bestående av ungdomar användes sedan kontinuerligt under framtagandet av tidningen.

När tidningen var klar och skulle läggas ut på ungdomssajten Hamsterpaj träffade projektledaren företrädaren för sajten. Han

poängterade att det var bortkastat att lägga ut en pdf-fil med hela tidningen eftersom ingen ungdom läser en hel tidning som finns upplagd på nätet. Det resulterade i att tidningen delades in i sex olika avsnitt som presenterades under sex veckor. Att använda input från referenspersoner kan ibland förefalla tidskrävande och obefogat men erfarenheterna från ADIS-projektet visar att det lönar sig att stämma av regelbundet med referenspersoner för att uppnå ett lyckat projektresultat.

Rekommendation:

Delegationen rekommenderar att man ska söka råd av externa referenspersoner i projekt även om det är tidskrävande.

6.5.4 Viktigt med tydliga tidsramar

En gemensam erfarenhet från många projekt är att tidsramar ofta är svåra att hålla. När man gör upp en projektplan måste man sätta en tidsram som inte kan beakta samtliga detaljer när det gäller att verkställa planen. Man måste inse vilka tidsgränser som är flexibla och vilka som inte är det. Under ADIS-projektet tillkom nya perspektiv och insatsernas riktning ändrades. Det föranledde att tidsramar och tidsgränser var tvungna att justeras, något som skapade en viss press mot slutet av projektperioden. En utmaning är därför att hålla tidsgränserna på ett tidigt stadium, innan projektet går mot sin avslutning.

6.5.5 Ta inget för givet

En annan kvalitetsdimension är att inte ta något för givet. I ADIS-projektet blev detta tydligt exempelvis när en inspelning av Daisy-cd:n beställdes. Illustratören hade ansträngt sig för att göra porträtten i serietidningen så androgyna som möjligt för att ge läsaren möjlighet till en egen tolkning av bilderna. Men när skådespelarna skulle ge röst åt bilderna på Daisy-cd:n försökte de att tolka de androgyna bilderna för att avgöra om de skulle använda en manlig eller kvinnlig röst. De androgyna bilderna på personer i RESPEKT blev inte längre könsneutrala i Daisy-översättningen.

Ambitionen att rakt igenom framställa bilder på personer i tidningen så androgyna som möjligt blev så ledes ingen självklarhet när tolkningen av bilderna skulle överföras till tal.

6.5.6 Kvalitetssäkring övertygar

I framtagandet av tidningen RESPEKT fördes många diskussioner i styrgruppen om innehållet och på vilket sätt informationen skulle formuleras för att vara korrekt och samtidigt intressant för skolbarn och ungdomar. En kvalitetsgaranti vad angick innehållet i tidningen var att ombudsmännen, BEO, Friends och SVEA ingick i projektet och stod bakom den. I kontakten med skeptiska lärare och rektorer som ställde sig frågande till varför lagen och tidningen behövdes var dessa organisationer och myndigheter ovärderliga.

6.5.7 Utgå ifrån ett positivt mottagande

ADIS-projektet i allmänhet och tidningen RESPEKT i synnerhet har varit framgångsrikt. Projektet har varit ett bra sätt att fästa människors uppmärksamhet på den nya lagen och också på frågor om likabehandling av barn och elever i skolan. Denna framgång beror givetvis på att tidpunkten var gynnsam. Lagen var helt ny när projektet startade så både lärare och elever välkomnade projektet och RESPEKT visade sig vara ett stöd till diskussionen om innehållet i lagen.

6.5.8 Gratis – centralt för spridningen

Att RESPEKT kunde distribueras gratis till skolbarn, ungdomar, lärare och rektorer gav också ett mervärde för projektets framgång. Möjligheten att använda Skolverket som en professionell spridningskanal var en annan källa till mervärde. För att få spridning på produktprodukter är det av stort värde att kunna erbjuda produkter gratis.

6.5.9 Till slut

Som ett resultat av RESPEKT planerar SVT:s barnprogram REA att använda informationsavsnitten i ett speciellt program om lagen.

SVT anser att informationen i RESPEKT är väl anpassad till målgruppen och skriven på ett begripligt sätt vilket delegationen ser som ytterligare en framgång för projektet.

Referenser

- A/RES/61/19 Resolution adopted by the General Assembly 61/19, *Commemoration of the two-hundredth anniversary of the abolition of the transatlantic slave trade.*
- A13/002/2006, *Note to the members of the committee for the community action programme to combat discrimination (2001–2006).*
- Council of Europe, May 2002, ISBN: 92-871-4880-5 "COMPASS" – *A manual on human rights education with young people.*
- KOM(2005) 224, Bryssel den 1.6.2005, *Icke-diskriminering och lika möjligheter för alla – en ramstrategi.*
- Rapport från Forum för levande historia och Brottförebyggande rådet 2004, *Intolerans – Antisemitiska, homofobiska, islamo-fobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga.*
- SFS 2006:67, *Lag (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.*
- Skolverket, Rapport 243, Stockholm, 2004, *Attityder till skolan 2003.*
- Skr. 2005/06:95, *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009.*
- SIFO Research International 2006, *Kommuners, landstings och statliga myndigheters arbete med mänskliga rättigheter – behovet av stöd.*
- Slutrapport från Kommittén för en ungdomskampanj mot främlingsfientlighet och rasism. Stockholm: Inrikesdepartementet. ISBN 91-38-20336-7. (1996). *Ungdom mot Rasism.*
- 771/2006/EG, Europaparlamentets och rådets beslut den 17 maj 2006 *Om inrättande av Europeiska året för lika möjligheter för alla (2007) – På väg mot ett rättvist samhälle.*

Internetkällor

www.mrdagarna.se
www.hamsterpaj.se
www.svea.org
www.friends.se
www.kartago.se

Kommittédirektiv

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige

**Dir.
2006:27**

Beslut vid regeringssammanträde den 9 mars 2006

Sammanfattning av uppdraget

En delegation inrättas för att med utgångspunkt i regeringens skrivelse *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009* (skr. 2005/06:95) stödja det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Delegationen skall inom ramen för uppdraget

- stödja statliga myndigheter, kommuner och landsting i arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i verksamheten,
- utarbeta och genomföra strategier för ökad information och kunskap om mänskliga rättigheter hos olika målgrupper i samhället, bland annat genom att samordna EU-initiativet *Europeiska året för lika möjligheter för alla*, och Europarådets kampanj *Alla Olika Alla Lika* i Sverige,
- stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter, samt
- lämna förslag på hur det fortsatta stödet till arbetet för full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige kan erbjudas efter det att delegationen avslutat sitt uppdrag.

Uppdraget skall slutligt redovisas till regeringen senast den 31 mars 2010.

Bakgrund

De mänskliga rättigheterna åtnjuts av den enskilda människan, flickor och pojkar, kvinnor och män, ensamma eller tillsammans med andra. De ger uttryck för skyldigheter som den offentliga sektorn har gentemot individen. Skyldigheterna vilar ytterst på regeringen men även på bland annat statliga myndigheter, kommuner och landsting. Utgångspunkten för dessa skyldigheter och arbetet med att effektivt genomföra de mänskliga rättigheterna är de bindande åtaganden som Sverige gjort genom att ansluta sig till internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter. De mänskliga rättigheterna uttrycks även bland annat i de svenska grundlagarna och i lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Det finns ett inbördes beroendeförhållande mellan demokrati och mänskliga rättigheter. I skrivelsen *Demokratipolitik* (skr. 2003/04:110) sägs att demokrati förutsätter förverkligande av de mänskliga rättigheterna samtidigt som de mänskliga rättigheterna stärks av en demokrati baserad på ett brett medborgerligt deltagande.

FN:s världskonferens om mänskliga rättigheter i Wien 1993 har slagit fast att rättigheterna är odelbara. Detta innebär att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna är lika viktiga som de medborgerliga och politiska rättigheterna och att rättigheterna samspelar och stöttar varandra. De människor som är socialt eller ekonomiskt marginaliserade har t.ex. i regel sämre förutsättningar att tillvarata sina medborgerliga och politiska rättigheter, vilket leder till ett ojämnt politiskt deltagande och till politiskt utanförskap, ett problem som exempelvis framträder i storstadsregionernas stadsdelar.

Samtidigt är en väl fungerande demokrati, baserad på ett brett medborgerligt deltagande, central för arbetet med att skydda och främja de mänskliga rättigheterna. Det politiska deltagandet är ett medel för människor som vill påverka och förändra, exempelvis sin egen eller andras situation. Det är också i det demokratiska samtalet som avvägningar mellan olika rättigheter bäst kan göras.

Regeringen tar ett samlat grepp om skyddet för de mänskliga rättigheterna i Sverige genom sin skrivelse *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009* (skr. 2005/06:95). Handlingsplanen, vilken innehåller en sammanställning av ett

hundratal åtgärder inom skilda politikområden, utgör ett redskap i arbetet för full respekt för mänskliga rättigheter i Sverige och är avsedd att användas av såväl regeringen som statliga myndigheter, kommuner och landsting. Handlingsplanen innehåller även en kartläggning av situationen för de mänskliga rättigheterna i Sverige 2005.

EU och Europarådet

På europeisk nivå pågår ett arbete avsett att bidra till medlemsländernas effektiva genomförande av de mänskliga rättigheterna. Europeiska unionen (EU) avser besluta att 2007 skall bli *Europeiska året för lika möjligheter för alla*. Avsikten är att det under året på nationell nivå skall genomföras aktiviteter, såsom möten, evenemang, informations- och utbildningskampanjer samt undersökningar, som skall motverka diskriminering på de grunder som anges i artikel 13 i EG-fördraget (kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning).

Vid Europarådets tredje toppmöte i maj 2005 beslutades att under 2006 och 2007 genomföra kampanjen *Alla Olika Alla Lika*. Kampanjen syftar till att uppmuntra och möjliggöra unga kvinnors och mäns deltagande i byggandet av fredliga samhällen med utgångspunkt i mångfald och delaktighet i en anda av ömsesidig respekt och förståelse. Kampanjen är en uppföljning av den kampanj med samma namn som Europarådet anordnade 1995.

Behovet av stöd

Arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna

Det är den offentliga sektorn, bland annat statliga myndigheter, kommuner och landsting, som bär ansvaret för att Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter respekteras fullt ut och genomförs effektivt och långsiktigt. Det finns dock i dag ingen funktion som har ett generellt och samordnande ansvar för att stödja arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Genom att tillsätta en delegation kan olika kompetenser samlas för att på ett ändamålsenligt sätt tydliggöra de mänskliga

rättigheternas relevans för skilda typer av verksamhet inom statlig och kommunal förvaltning och för att sprida kunskap och information om de mänskliga rättigheterna. En sådan funktion kan också underlätta kontakter mellan relevanta aktörer och bidra till ökad överblick över vilket arbete som bedrivs för förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Respekten för de mänskliga rättigheterna skall genomsyra all offentlig verksamhet

Det är nödvändigt att de mänskliga rättigheterna respekteras fullt ut inom all offentlig verksamhet. Denna respekt måste genomsyra alla delar av verksamheten så att risken för kränkningar minimeras. Arbetet för att uppnå full respekt kräver utveckling av kunskap och kompetens hos medarbetarna och kan innebära att rutiner och arbetsformer behöver förändras.

I samband med genomförandet av den första nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna (skr. 2001/02:83) framgick att det i flera avseenden fanns ett behov av stöd i arbetet för de mänskliga rättigheterna bland statliga myndigheter, kommuner och landsting. När den första handlingsplanen utvärderades bekräftades detta behov. I utvärderingen betonades bland annat att utbildning och andra åtgärder som genomförs i syfte att skydda och främja de mänskliga rättigheterna måste anpassas till den aktuella verksamheten och att en särskild funktion borde inrättas för att tillhandahålla stöd vid utformningen och genomförandet av sådana åtgärder.

Under utarbetandet av handlingsplanen för 2006–2009 har vidare ett flertal statliga myndigheter, kommuner och landsting framfört att det behövs stöd i form av bland annat information, utbildning, erfarenhetsutbyte, analyser och rekommendationer samt metodik. I anslutning till detta behöver dessa aktörer också en fortlöpande, uppföljande dialog.

För att denna typ av stöd skall kunna tillhandahållas krävs kontinuerlig kontakt med representanter för statliga myndigheter, kommuner och landsting. Vidare krävs sakkunskap om såväl mänskliga rättigheter som olika delar av statlig och kommunal förvaltning.

Strategisk information och kunskap om mänskliga rättigheter

Regeringens erfarenheter av att genomföra den första nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna och från erfarenheterna av arbetet med att genomföra regeringens politik för ett ökat och mer jämlikt politiskt deltagande har visat att det finns behov av att grundligt undersöka hur information och kunskap om mänskliga rättigheter kan nå olika grupper av allmänheten på ett sätt som kan stärka deras delaktighet och inflytande. Varje människa behöver vara medveten och ha grundläggande kunskap om sina mänskliga rättigheter för att ha möjlighet att bevaka och tillvarata dem.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering har också pekat på att det finns grupper i samhället som känner stark misstro mot det allmänna och som därför sällan själva tar kontakt med myndigheter i frågor som rör deras rättigheter.

Inom EU har stora framsteg gjorts, inte minst genom lagstiftning, när det gäller att motverka diskriminering och att främja lika möjligheter för alla. Lagstiftningsåtgärder måste kompletteras med andra insatser för att principen om icke-diskriminering och lika möjligheter för alla skall få en bred förankring i samhället. *Europeiska året för lika möjligheter för alla* skall bidra till detta.

Det är av största vikt att unga människor i ett tidigt skede i livet får kunskap om de mänskliga rättigheterna, däribland barnets rättigheter och frågor om icke-diskriminering. Europarådets kampanj *Alla Olika Alla Lika* syftar till att genom förbättrade kunskaper om mänskliga rättigheter stärka och uppmuntra ungdomars deltagande i ett samhällsbyggande som präglas av ömsesidig respekt och förståelse.

Det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter

Det svenska offentliga samtalet om mänskliga rättigheter begränsar sig ofta till situationer i andra länder. Det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter som gäller det svenska samhället begränsar sig i sin tur i regel till enskilda fall av kränkningar som av ett eller annat skäl väckt massmediernas intresse. Rättighetsfrågorna får sällan en mer grundlig belysning trots att kartläggningen har visat på brister i genomförandet av Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter.

Kunskapen om de mänskliga rättigheternas innebörd riskerar därför att inte nå allmänheten i tillräcklig utsträckning. En slutsats som drogs i utvärderingen av regeringens första nationella handlingsplan för de mänskliga rättigheterna var att den svenska allmänhetens brist på kunskap om mänskliga rättigheter riskerar att vidmakthålla en uppfattning om att de mänskliga rättigheterna inte angår Sverige utan främst berör internationella förhållanden och andra länder.

För att kunskapen och medvetenheten om de mänskliga rättigheterna skall öka inom såväl den offentliga sektorn som näringslivet, föreningslivet och bland allmänheten finns det behov av att stimulera till ökat intresse. En ökad kunskap om de mänskliga rättigheterna bidrar i sin tur till att rättigheterna förverkligas.

Uppdraget

En delegation inrättas för att med utgångspunkt i En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95) stödja ett mer effektivt genomförande av Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter. Delegationen skall inom ramen för uppdraget utföra följande uppgifter.

Stödja statliga myndigheter, kommuner och landsting i det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i verksamheten

Delegationen skall tillhandahålla stöd i det långsiktiga arbetet för att Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter respekteras fullt ut i den verksamhet som bedrivs av statliga myndigheter, kommuner och landsting. Delegationen skall uppmärksamma dessa aktörer på deras ansvar att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna och i det sammanhanget erbjuda stöd i bland annat kunskaps- och metodfrågor.

Delegationens stöd skall utgöras av råd och kontaktskapande insatser för erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring om mänskliga rättigheter. I detta avseende kan samarbete med föreningslivet vara av strategisk vikt. Delegationen skall bidra till att verksamhetsanpassade arbetsmetoder och analysmodeller utvecklas samt utarbeta kriterier för hur handlingsplaner kan utformas. Därtill

skall utbildningar och informationsinsatser utföras samt uppföljnings- och utvärderingsmodeller föreslås. Det kan t.ex. innebära att statliga myndigheter, kommuner eller landsting erbjuds hjälp med att dels kartlägga sin verksamhet och de interna rutinerna, dels identifiera de verksamhetsområden som kan innebära risker för att individers eller vissa gruppers rättigheter kränks. Följande exempel på frågor som kan komma att beaktas i ett sådant arbete är: Vad har verksamheten för koppling till mänskliga rättigheter? Hur arbetar man med mänskliga rättigheter i offentlig upphandling? Har synpunkter och rekommendationer framförts om hur Sverige följer sina internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och som rör verksamheten? Har medarbetarna nödvändig och tillräcklig kunskap om gällande lagstiftning och konventioner om de mänskliga rättigheterna? Vilken uppfattning om roller och ansvar har de? Vad bör och kan göras för att åtgärda eventuella brister?

För att respekten för de mänskliga rättigheterna skall genomsyra verksamheten kan förändringsarbete bli aktuellt. I förändringsprocesser ökar efterfrågan på information och utbildning, vilket aktualiserar insatser för att höja medvetenheten hos ledning och övrig personal. Verksamhetsanpassade metoder och verktyg måste tas fram för att bemöta respektive myndighets specifika behov. Handböcker, riktlinjer, samlingar av goda exempel och dialog för erfarenhetsutbyte är viktiga medel i förändringsarbetet. Delegationen kan även utarbeta det material som visar sig behövt för att respekten för de mänskliga rättigheterna skall genomsyra verksamheten.

Utarbeta strategier för ökad information och kunskap

Delegationen skall utarbeta strategier och genomföra informationsinsatser för att öka kunskapen om mänskliga rättigheter hos olika målgrupper i samhället och i olika delar av landet. I uppdraget ingår att kartlägga hur olika typer av information och kunskap om mänskliga rättigheter sprids i dag. På grundval av kartläggningen skall delegationen analysera vilka grupper bland allmänheten som i otillräcklig grad nås av sådan information och kunskap, vilka grupper som skall prioriteras och vilka strategiska kanaler och metoder som bör användas för att dessa grupper på bästa sätt skall nås av informationen och kunskapen. Det är av stor vikt att delegationen i detta arbete beaktar föreningslivets roll.

Delegationen skall därefter sprida information och kunskap i enlighet med den gjorda analysen. Delegationen skall särskilt beakta vikten av att information om mänskliga rättigheter finns på olika språk, däribland de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket samt är tillgänglig för människor med funktionshinder.

För att kunna nå ut med information och kunskap om de mänskliga rättigheterna kan det vara nödvändigt att använda s.k. integrerad kommunikation, dvs. en mer aktiv och riktad verksamhet där delegationen kontaktar och för samtal med olika målgrupper.

Delegationen skall i sitt arbete stödja insatser som genomförs av kommuner, landsting och föreningsliv för att öka kunskapen om mänskliga rättigheter och undanröja strukturella hinder för politiskt deltagande bland människor som upplever ett utanförskap.

Inom ramen för delegationens uppdrag skall två europeiska initiativ relaterade till mänskliga rättigheter samordnas i Sverige, det ena efter beslut i Europeiska unionen (EU) och det andra i Europarådet.

EU:s initiativ *Europeiska året för lika möjligheter för alla* innebär bland annat att en nationell strategi och prioriteringar för året skall tas fram, att aktiviteter och projekt som skall genomföras skall väljas ut, genomföras och följas upp. Delegationen skall vara nationellt organ för genomförande av *Europeiska året för lika möjligheter för alla* (National Implementing Body) och ansvara för att samordna Sveriges deltagande i enlighet med Europaparlamentets och ministerrådets beslut. Delegationen skall härutöver, med de medel som EU-kommissionen kan komma att ställa till förfogande, initiera informationsinsatser för att förbereda *Europeiska året för lika möjligheter för alla*.

Delegationen skall även svara för samordningen av de nationella aktiviteterna inom ramen för Europarådets kampanj *Alla Olika Alla Lika*. Aktiviteterna skall genomföras i syfte att öka kunskapen om mänskliga rättigheter och frågor om icke-diskriminering bland ungdomar. Delegationen skall fungera som kontaktpunkt gentemot Europarådet och även fungera som kontaktpunkt för och samordnare av såväl nationella som regionala och lokala aktörer som deltar i genomförandet av kampanjen.

Stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter

Delegationen skall utifrån sin expertis och sina erfarenheter stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter i Sverige. Detta skall ske genom kanaler som delegationen finner lämpliga och strategiska. I denna uppgift ingår att initiera processer för ökad diskussion om mänskliga rättigheter såväl inom föreningslivet, näringslivet och den fackliga rörelsen som på skolor och arbetsplatser.

Följa det nationella arbetet för mänskliga rättigheter och lämna förslag på framtida stöd

Delegationen skall fortlöpande inhämta kunskap och erfarenhet om respekten för och genomförandet av Sveriges åtaganden om de mänskliga rättigheterna, hur arbetet bedrivs av olika aktörer för att säkerställa dessa och vilka behov som finns. Skillnader mellan olika delar av landet skall beaktas. Delegationen skall under arbetets gång även inhämta och ta fram ny kunskap om metoder i arbetet för de mänskliga rättigheterna, t.ex. indikatorer, och följa forskningen inom området. Delegationen skall beakta åtgärdernas betydelse för de jämställdhets-, integrations- och handikappolitiska målen.

I slutredovisningen av sitt uppdrag skall delegationen lämna förslag på hur fortsatt stöd i arbetet med att uppnå full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige kan erbjudas den offentliga sektorn efter det att delegationen avslutat sitt uppdrag. Delegationen är fri att i detta sammanhang lämna författningsförslag.

Arbetsformer och samråd

Delegationen skall arbeta utåtriktat. Dialog skall utgöra en central del av delegationens verksamhet. Internationell kunskap och erfarenhet skall uppmärksammas och spridas.

Delegationen skall i relevanta frågor samråda och samverka med berörda målgrupper och andra aktörer, såsom Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Integrationsverket, Handikappombudsmannen, Barnombudsmannen, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Sametinget, Sameskolstyrelsen, Ekonomistyrningsverket, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Verket för förvaltnings-

utveckling, Forum för levande historia, Jämställdhetsombudsmannen, Utredningen om stöd för jämställdhetsintegrering i staten (N2005:2), Sveriges Kommuner och Landsting och kommuner med storstadspolitiska lokala utvecklingsavtal.

Representanter för föreningslivet skall utgöra en av delegationens referensgrupper.

I frågor som rör Europarådets kampanj *Alla Olika Alla Lika* skall kommittén särskilt samråda och samverka med Ungdomsstyrelsen och Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer.

De uppgifter som utförs av delegationen skall komplettera annat pågående eller planerat arbete i frågor som har koppling till de mänskliga rättigheterna och icke-diskriminering. Delegationen skall därför vid behov även samråda och samverka med andra berörda aktörer i syfte att undvika dubbelarbete.

Tidsplan och redovisning

Delegationen skall senast den 31 mars 2008 till regeringen redovisa de delar av uppdraget som avser genomförandet av *Europeiska året för lika möjligheter för alla* och genomförandet av Europarådets kampanj *Alla Olika Alla Lika*.

Senast den 31 mars 2010 skall delegationen till regeringen redovisa uppdraget i sin helhet. Därmed skall delegationens arbete vara avslutat.

(Justitiedepartementet)

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02) Dir. 2007:114

Beslut vid regeringssammanträde den 19 juli 2007

Sammanfattning av uppdraget

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige skall i samverkan med organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och mot rasism och diskriminering, bl.a. afrikanska grupper i Sverige, genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande. Vid genomförandet av uppdraget skall delegationen uppmärksamma nutida problem avseende frågor om mänskliga rättigheter i Sverige, t.ex. avseende rasism, diskriminering och människohandel, i ett historiskt sammanhang.

Bakgrund

FN:s generalförsamling har i en resolution, antagen med konsensus, uppmanat alla medlemsstaterna att under 2007 högtidlighålla 200-årsjubileet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande (A/RES/61/19).

Den kampanj som ledde till att den brittiska regeringen år 1807 förbjöd den transatlantiska slavhandeln kan i många avseenden betecknas som den första moderna folkrörelsen mot rasism, för människors lika värde och för mänskliga rättigheter. De frågeställningar som kampanjen tog upp har fortsatt hög aktualitet i det nutida arbetet för mänskliga rättigheter.

Sverige var delaktig i den transatlantiska slavhandeln, bl.a. genom ett slavfort i nuvarande Ghana, genom kolonin St Barthélemy i Västindien som utgjorde en av handelsplatserna för slavtrafiken och genom att bojor och kedjor för slavhandeln under en period utgjorde en betydande svensk exportprodukt. Det kom

att dröja trettio år efter det brittiska förbudet innan även Sverige slutgiltigt förbjöd slavhandeln, och ytterligare ett tiotal år innan de sista slavarna på svenskt territorium frigavs. Mot bakgrund av detta erbjuder uppmärksammandet av 200-årsminnet en värdig utgångspunkt för ett nutidsorienterat samtal, kunskapsbyggnad och reflektion om rasism och alla människors lika värde i Sverige.

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02) tillsattes i mars 2006 för att med utgångspunkt i regeringens skrivelse *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009* (skr. 2005/06:95) stödja det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige (dir. 2006:27). Av skrivelsen framgår att det finns ett tydligt behov av att arbeta med en rad frågor om mänskliga rättigheter i Sverige. Från några av dessa frågor kan paralleller dras till den historiska slavhandeln. Detta gäller t.ex. frågor om rasism, diskriminering och människohandel. I delegationens uppdrag ingår uppgiften att stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter. Det är därför naturligt att delegationen även ges uppdraget att, mot bakgrund av resolution (A/RES/61/19) från FN:s generalförsamling, genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anknytning till 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande.

Uppdraget

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige skall under 2007 genomföra kommunikationsinsatser och kunskapshöjande aktiviteter med anledning av 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande. Högtidlighållandet skall syfta till ökad kunskap och medvetenhet om mänskliga rättigheter och människors lika värde. Vid genomförandet av uppdraget skall delegationen uppmärksamma nutida problem som rör frågor om mänskliga rättigheter i Sverige, t.ex. rasism, diskriminering och människohandel, i ett historiskt sammanhang och ur ett könsperspektiv.

Aktivitetserna skall utformas och genomföras i nära samverkan med organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och mot rasism och diskriminering, bl.a. afrikanska grupper i Sverige.

Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2008.

(Integrations- och jämställdhetsdepartementet).

Bilaga 3

Bilaga 4

Bilaga 5

Bilaga 6

Bilaga 7

Statens offentliga utredningar 2008

Kronologisk förteckning

1. Barlastvattenkonventionen – om Sveriges anslutning. N.
2. Immunitet för stater och deras egendom. UD.
3. Skyddet för den personliga integriteten. Bedömningar och förslag. Ju.
4. Omreglering av apoteksmarknaden. S.
5. Könsdiskriminerande reklam. Kränkande utformning av kommersiella meddelanden. IJ.
6. Fastighetsmäklaren och konsumenten. Ju.
7. Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen. U.
8. Bidrag på lika villkor. U.
9. Transportinspektionen. En myndighet för all trafik. + Bilagor. N.
10. 21+1→2. En ny myndighet för tillsyn och effektivitetsgranskning av socialförsäkringen. S.
11. Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas. U.
12. Finansiella sektorn bär frukt. Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt perspektiv. Fi.
13. Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion. + Annex: Grid issues for electricity production based on renewable energy sources in Spain, Portugal, Germany, and United Kingdom. N.
14. Timmar, kapital och teknologi – vad betyder mest? En analys av produktivitetsutvecklingen med hjälp av tillväxtbokföring. Fi.
15. LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. S.
16. Förtursförklaring i domstol. Ju.
17. Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. U.
18. Evidensbaserad praktik inom social tjänsten – till nytta för brukaren. S.
19. Att slutförvara långlivat farligt avfall i undermarksdeponi i berg. M.
20. Patentskydd för biotekniska uppfinningar. Ju.
21. Permanent förändring. Globalisering, strukturomvandling och sysselsättningsdynamik. Fi.
22. Ett stabbsstöd i tiden. Fi.
23. Konsulär katastrofinsats. UD.
24. Svensk klimatpolitik. M.
25. Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. N.
26. Värna språken – förslag till språklag. Ku.
27. Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola + Bilagedel. U.
28. Apoteksdatalagen. S.
29. Yrkehögskolan. För yrkeskunnande i förändring. U.
30. Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans. U.
31. Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering – handläggningsregler. M.
32. Avskaffande av revisionsplikten för små företag. Ju.
33. Detaljhandel med vissa receptfria läkemedel. S.
34. Lättare att samverka – förslag om förändringar i samtjänstlagen. Fi.
35. Digital-TV-övergången. + Engelsk översättning. Ku.
36. Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. Fi.
37. Vårdval i Sverige. S.
38. EU, allmännyttan och hyrorna. + Bilagor. Fi.
39. Framtidens polisutbildning. Ju.
40. Bredband till hela landet. N.
41. Människohandel och barnåktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd + bilaga. Ju.
42. Normgivningsmakten. Expertgruppsrapport. Ju.

43. Tre rapporter till Grundlagsutredningen.
Ju.
44. Transportinspektionen.
Ansvarslag för vägtrafiken m.m. N.
45. Rapporter från en mr-verkstad. IJ.

Statens offentliga utredningar 2008

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Skyddet för den personliga integriteten.
Bedömningar och förslag. [3]
- Fastighetsmäklaren och konsumenten. [6]
- Förtursförklaring i domstol. [16]
- Patentskydd för biotekniska uppfinningar.
[20]
- Avskaffande av revisionsplikten för små
företag. [32]
- Framtidens polisutbildning. [39]
- Människohandel och barnåktenskap – ett för-
stärkt straffrättsligt skydd+ bilaga. [41]
- Normgivningsmakten.
Expertgruppsrapport XI. [42]
- Tre rapporter till Grundlagsutredningen. [43]

Utrikesdepartementet

- Immunitet för stater och deras egendom. [2]
- Konsulär katastrofinsats. [23]

Socialdepartementet

- Omreglering av apoteksmarknaden. [4]
- 21+1→2. En ny myndighet för tillsyn
och effektivitetsgranskning av social-
försäkringen. [10].
- LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. [15]
- Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten
– till nytta för brukaren. [18]
- Apoteksdatalagen. [28]
- Detaljhandel med vissa receptfria läkemedel.
[33]
- Vårdval i Sverige. [37]

Finansdepartementet

- Finansiella sektorn bär frukt.
Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt
perspektiv. [12]
- Timmar, kapital och teknologi
– vad betyder mest?
En analys av produktivitetsutvecklingen
med hjälp av tillväxtbokföring. [14]

- Permanent förändring.
Globalisering, strukturomvandling
och sysselsättningsdynamik. [21]
- Ett stabbsstöd i tiden. [22]
- Lättare att samverka
– förslag om förändringar i samtjänstlagen.
[34]
- Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. [36]
- EU, allmännyttan och hyrorna.
+ Bilagor. [38]

Utbildningsdepartementet

- Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska
forskningen. [7]
- Bidrag på lika villkor. [8]
- Frihet för studenter – om hur kår- och
nationsobligatoriet kan avskaffas. [11]
- Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. [17]
- Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola
+ Bilagedel. [27]
- Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i
förändring. [29]
- Forskningsfinansiering – kvalitet och
relevans. [30]

Miljödepartementet

- Att slutförvara långlivat farligt avfall i under-
marksdeponi i berg. [19]
- Svensk klimatpolitik. [24]
- Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering
– handläggningsregler. [31]

Näringsdepartementet

- Barlastvattenkonventionen – om Sveriges
anslutning. [1]
- Transportinspektionen. En myndighet för
all trafik. + Bilagor. [9]
- Bättre kontakt via nätet – om anslutning
av förnybar elproduktion.
+ Annex: Grid issues for electricity
production based on renewable energy
sources in Spain, Portugal, Germany, and
United Kingdom. [13]

Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. [25]
Bredband till hela landet. [40]
Transportinspektionen. Ansvarslag för
vägtrafiken m.m. [44]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Könsdiskriminerande reklam.
 Kränkande utformning av kommersiella
 meddelanden. [5]
Rapporter från en mr-verkstad. [45]

Kulturdepartementet

Värna språken – förslag till språklag. [26]
Digital-TV-övergången.
 + Engelsk översättning.[35]